

גליון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

ויקהל (שקלים)

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2024

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד החלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת ויקהל - שקלים

- ב..... לחשוב מחשבות בזהב ובכסף - אף בעת עסקיו יזכור שהבורא זן ומפרנס לכל.....
- ה..... עבודת הקודש - הכל כפי היגיעה וקושי העבודה.....
- ז..... מטבע של אש - העיקר אש ההתלהבות והתשוקה בלב.....
- יד..... נשאו לבו - ויגבה לבו בדרכי ה'.....
- יד..... ויקהל - אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו.....
- טז..... אתה זוקף את ראשן - שפע רב הנשפע בשבת שקלים.....

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד:

shwrtz@bezeqint.net

פרשת ויקהל - שקלים

ובך אמר הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (ד"ה ולחשוב) על הנאמר בפרשתן (לה לב) 'לחשוב מחשבות לעשות בזהב ובכסף ובנחושת', וז"ל, עיקר העבודה לשמים היא בזמן שהאדם עוסק בעסקיו בעניני עולם הזה והפרנסה, ולא רק השמירה מדברים אסורים כגזילה אונאה וכו', אלא פשוט לשמור את מחשבתו שיזכור תמיד כי ה' הוא האלוקים והוא הזן ומפרנס, כמו שאמר הקרא (תהלים קכה ב) 'יגיע כפיך' כי תאכל - ולא יגיע ראש, והיינו שהראש יישאר משועבד אל ה', ולא ישקע בעבודתו במעשי ידיו, וזהו אומרו 'ולחשוב מחשבות' - כלומר מחשבות טובות של אמונה, אף בעת עסקו ב'זהב כסף ונחושת'.

ובמאמרו הנודע של הרה"ק מקאצק זי"ע (שש"ק רפט) בלישנא דקרא (תהלים קכה ב) 'יגיע כפיך כי תאכל', כי בדווקא אמר 'יגיע כפיך ולא יגיע ראש', לומר, שאף שעל האדם להתעסק בפועל ידיו, לצורך פרנסתו או לשאר עניינים, מכל מקום יראה לעסוק בהם רק בידיו², ואילו ראשו ומחשבתו לא יטבעו יחד עם ידיו בפועל הגשמי מתוך השתדלות יתירה ומטורפת, שאינה מביאה לאדם שום תועלת³.

לחשוב מחשבות בזהב ובכסף - אף בעת עסקיו יזכור שהבורא זן ומפרנס לכל

בפרשתן (לה ב), 'ששת ימים תעשה מלאכה', ולכאורה קשה אומרו תעשה מלאכה, שהיה צריך לומר 'תעשה' ולא תעשה שמשמעו שתעשה מעצמה ומאליה (וכמו לענין המנורה לעיל בה לא וברש"י). וביאר הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע (הו"ד בבאר משה קאזניץ פקודי ד"ה ויעשו) שבא הכתוב ללמדנו את הדרך הישרה - כיצד יגש האדם לעשיית מלאכתו ב'ימי המעשה', שלא יעלה על ליבו ח"ו שהוא הוא העושה את המלאכה, ומשיג את פרנסתו ע"י גודל חכמתו וכשרונותיו עסקיו ותחבולותיו, אלא ידע נאמנה כי הקב"ה הוא העושה את כל המעשים. אלא, שגזר על האדם לעשות השתדלות ולהתעסק במעשה ידיים, אך באמת עילת כל עילות וסיבת כל הסיבות הוא קוב"ה בכבודו ובעצמו, וכל הנעשה בידי אדם בעולם הזה אינו אלא 'דרך' להביא אליו את הנגזר עליו מן השמים, ואין הפרנסה תלויה כלל בעבודתו ומלאכתו. וזהו שאמר הכתוב 'ששת ימים תעשה מלאכה', שיתחזק באמונה לדעת שהמלאכה נעשית מאליה⁴, מבלי שייכות אליו כלל.

א. הרה"ק רבי חיים מקראסנא זי"ע היה יושב יומם ולילה סגור ומסוגר בחדרו על התורה ועל העבודה וכמעט שלא היה יוצא אל המון העם. פעם הגיע לעיר קראסנא גוי מומחה, שהיה עושה 'חכמות' שונות ומשונות, ואחד מהם שקשר חבל דק מגדות הנהר אל עבר האחר, והיה מהלך ופוסע על החבל ועובר מעל הנהר כולו כמהלך על היבשה בשלווה ובבטחה. ויקהלו כל העם בני העיר לראות את המחזה הנורא הזה, אף הרה"ק רבי חיים יצא אל עבר הנהר לראות את המחזה הנורא, וייפלא העם מדוע יצא הצדיק הקדוש מד' אמותיו של קדושה וטהרה לראות המחזה, בהיותו הרה"ק בדרך חזרתו לביתו שאלו המשמש - ילמדנו רבינו על מה ולמה ראה להגיע הנה, לצפות באותו ערל המהלך מעל הנהר. ויענהו הרבי ראה נא, גוי זה מסכן את נפשו עבור פרנסתו, אך מכל מקום באותה שעה שהוא מהלך על גבי החבל, אינו מהרהר אפילו לרגע מה'ממון' הממתין לו עבור זה, אלא כל מעייניו ומחשבותיו שקועים אך ורק בפסיעותיו ובחוט הדק אשר הוא עובר עליו, שהרי אם יסיח דעתו אף לרגע כמימרא לחשוב על פרנסתו וכדו', מיד ימעד ויצנח לתוך הנהר (וכבר לא יצטרך לפרנסה...).

אף אנו נלמד מזה לדידן, כשיצא אדם על הפרנסה ועל הכלכלה, והוא טרוד מבוקר עד ערב להביא טרף לביתו, מכל מקום יזכור בעת העיסוק בפרנסה שלא לתלות את מחשבתו ודעתו כי אם באל עליון (שאיין הפרנסה תוצאת ההשתדלות), שאם לא כן מיד יפול ח"ו למחשבות פיגול באמונה, על כן, יקשר את מוחו ולבו אך ורק באביו שבשמים, כי ממנו תבוא לנו הפרנסה בריווח ובנקל.

ב. ביסוד זה היה הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע מבאר את דברי הגמרא (ברכות ה.) 'גדול הנהנה מיגיע כפו יותר מירא שמים', ולכאורה צ"ב במה גדלה מעלתו של הנהנה מיגיע כפיים יותר מהירא שמים. וביאר, שהכוונה

באר הפרשה - פרשת ויקהל - שקלים

מרגניתא טבא מצינו להגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע (בניהו נא.) 'ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו', שלכאורה ברכות ו: ד"ה כל) על מה שאמרו חז"ל (ברכות קשה, אם אכן יתפלל כל היום - תורה מה תהא עליה,

'הנהנה מיגיע כפו' בלא יגיע ראשו, שאף בעסקו בענייני עולם, הוא רואה את בוראו בכל צעד ושעל, מדריגה זו של אמונה זכה וברה עולה יותר על מדריגת ירא שמים (הובא בחמדת דוד פר' עקב).

ג. מעשה היה ב'דרשן' שדרש לפני הציבור, באמצע הדרשה ניגש אליו אחד מה'עסקנים' ותחב בידו פתק קטן, הדרשן עיין בכתוב, והראה סימני התלהבות והתפעלות, ולהתרגשות השומעים גילה את אזנם, שזה עתה נתקבל סכום נכבד ע"י החפץ בעילום שמו על מנת לחלקו בין כל הנאספים כאן, ולמען הסדר הטוב - כדי שלא תפול תגרה בין הנאספים החליט שכל אחד יקח לעצמו 'חברותא' - סך הכל חמישים חברותות, ויתקעו כף יד, אחד בכף יד רעהו, וכל אחד ינסה לכופף יד רעהו ולהשפילה עד שתגיע לשולחן, ובכל פעם שיצליח וינצח יזכה בחמישה דולר. מיד נחפזו ועטו על ה'מציאה' כמוצא שלל רב, ובזריזות התחלקו לחמישים והחלו ב'עבודת' כיפוף הידיים זה את זה. כעבור עשרה רגעים הכריז הדרשן עד כאן... עתה נתחיל בחלוקת הכסף כפי המגיע לכל אחד כמניין הפעמים שהצליח, הזוג הראשון ספר את מנין הנצחונות, והודיע, 'ראובן' הצליח שלושה פעמים יטול בשכרו 15 דולר ואילו 'שמעון' הצליח רק שני פעמים וזכה ב10 דולר, אח"כ ניגש לזוג השני, וענו לו פחות או יותר כמו הראשונים, זה הצליח ארבע פעמים וזה הצליח פעם אחת בלבד, וקבלו שכרם המובטח להם, וכך על זה הדרך בכל שאר הזוגות, עד שהגיע לזוג האחרון, ולפליאת כולם השיבו שניהם כי כל אחד מהם הצליח שלוש מאות פעמים, וזכאי ליטול 1,500 דולר... המה ראו כן תמהו, מה 'סוד' הצלחתם, השיבו השניים בפשטות גמורה, אתם ניסיתם להוריד איש את יד השני ובד בבד אחזתם בחזקה שהוא לא יצליח עליכם, נמצא שכל אחד השקיע כוחות מרובים ומחשבות רבות כיצד להתגבר כנגד השני, ואכן ההתנגדות הצליחה וממילא היו ה'נצחונות' רק מתי מעט, לאיך, אנו החלטנו יחדיו, תחת ה'מחלוקת' וההתגברות להפיל איש את יד רעהו, נסייע זה לזה, כל אחד יעזור לרעהו להורידו בנחת, וכך עשינו בתחילה הראשון ככף את יד רעהו ברגע אחד בהסכמת רעהו, ומיד חזר השני וכפף את הראשון בהסכמתו, שוב חזר הראשון והוריד יד השני ותיכף ומיד השני הורידו בחזרה, וכך המשכנו עד שכלה הזמן, וממילא הספקנו כל כך הרבה פעמים...

נמצא, כי כל אותם שהתאמצו והתייגעו הרי לא זו בלבד שלא הועילו ברוב עמלם אלא רק הפסידו ומנעו מעצמם רווח הרבה, ולא עוד אלא שכל העמל היה לחנם ורק הכאיבו לעצמם, אכן אלו שעשו במנוחה וברוגע מבלי התאמצות ויגיעה זכו עשרות מונים יותר... ויש במעשה זה לימוד גדול לדידן, כי הגם שצריך לעשות השתדלות, אך אין מקום להשתדלות מבוהלת ומטורפת מתוך לחץ ודאגה, כי לא תועיל ההשתדלות להרוויח לו מאומה יותר מהנקצב לו, ואדרבה היא מונעת את שערי הפרנסה, וגם מכלה כוחות הגוף והנפש לריק... אכן המשתדל מתוך יישוב הדעת ובאמונה באל-חי הרי הוא מוצא 'מאה שערים', ומתקיים בו מה שנאמר 'וברכתך בכל אשר תעשה'...

עוד יש ב'מעשה' ללמדנו ארחות חיים, כי מי שהיה 'שקוע' בעצמו, וכל מחשבתו היתה נתונה אך ורק כיצד הוא יצליח וינצח - התייגע לחינם ולא הצליח אלא 'משהו'... אך מי שחשב על הזולת הביא ברכה מופלגת על עצמו... ויסוד הדברים מפורש כבר ב'ערבי נחל' (בפר' מקץ, דרוש א' ד"ה ואמנם) בשם 'האלשיך' הקדוש (והוא גם מעניינא דיומא, בעמדנו בתוך שלושים יום קודם חג הפורים הבעל"ט), הנותן עצה טובה למי שזקוק לישועה, וז"ל, וכן הוא בפרטות באנשים פרטיים, אם יתחברו ב' אנשים באהבה אמתית בלב שלם שכל אחד ייטיב להשני, ויהיה כ"כ האהבה ביניהם עד שכל אחד מהם לא יחשוב טובת עצמו, רק ישים כל מגמותיו אל טובת ותועלת חברו, אזי ממשיכים הנהגה זו על עצמם מהשי"ת, שכביכול יפנה מכל עסקיו ויחשוב רק להיטיב לאלו האנשים, כי נודע מה שאמרו רז"ל 'ה' צלך' (תהלים קכא ה), שכל מה שהאדם מתנהג, כך ממשיך על עצמו מהשי"ת. משא"כ האנשים שאין ביניהם אהבה גמורה, אף על פי שגם שנאה אין ביניהם, מ"מ כיון שכל אחד אינו חושב רק עניני עצמו ואינו נותן לב לטובת חברו, כך השי"ת אינו חושב ח"ו בטובתם. ולכן בכל עת צרה שיש ח"ו על האדם טוב לו שיתחבר באהבה גמורה עם ריע אחד או יותר... ובזה יגרום שכביכול יפנה עצמו מכל עסקיו ולא יחשוב רק בטובתו, וינצל מכל רע. וכן היה במרדכי ואסתר, כי מרדכי לא חשב לעולם טובתו רק טובתה, לכן בהתוודע לו מענין בגתן ותרש ידע כי המציל את המלך מהמות ישיגהו יקר הרבה, לכן הגיד זאת לאסתר, ואמנם אסתר לא חשבה לעולם רק בטובת מרדכי ולכן הגידה למלך בשם מרדכי, ועי"ז עזר ה' להם, ולכל ישראל בזכותם, עכ"ד.

באר הפרשה - פרשת ויקהל - שקלים

ומלאכה מה תהא עליה. אלא, ביאור הדברים הוא, שלא מדבר מתפילה בפה, אלא תפילה בלב, והיינו שיזכור תמיד שאין לו כל כח מעצמו ורק הקב"ה הוא הנותן לו כח לעשות חיל, ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לעשות כלום, ולכן, בכל רגע ורגע, בשכבו ובקומו ובשעת עסקיו, יתפלל בלבבו להש"ת שיתן לו כח וסיעתא דשמיא לעשות צרכיו ולהצליח בהם. ועל כך אמרו הלואי שיתפלל אדם כל היום כולו, היינו תפילה

שבלב בתקווה טובה ויחול לאביו שבשמים שיסייע בעדו וישפיע עליו את הטובה ואת הברכה.

ולרוב מתיקות ועריבות לשון חכמים מרפא, ולגודל נחיצות הדברים תמיד בכל עת ובכל שעה, שומה עלינו להביא את לשוננו, וז"ל, אמרו רז"ל 'הלואי שיתפלל אדם כל היום כולו', וקשה איך יאמרו כן, וכי אפשר להיות דבר זה, דאם יתפלל כל היום, מתי יעמוק

ד. שמעתי מהגרי"מ טורצ'ין שליט"א, שאביו הגאון רבי אלעזר צדוק זצ"ל (בעל ה'שונה הלכות' יחדיו עם הגאון הגדול רבי חיים קנייבסקי זצ"ל) היה מקורב מאד להגה"ק החזו"א זי"ע (כשנשאל החזו"א מדוע הוא מקרב אותו בקירוב מופלג כל כך - שהיה מקבל אותו ואת אחיו רבי חיים אהרן אף כשלא חש בטוב, ענה החזו"א, מה אעשה והנני אוהב את ה'ריינקייט וירא"ש' - נקיות וטהרת המחשבה אשר להם, והם משובבים את לבי). באחד הימים נכנס אל החזו"א לשאול איזה שאלה שהייתה לו. לאחר שענהו החזו"א, שב החזו"א ושאלו, 'חקירה יש בידי, הנה פעמים רבות הננו רואים בחור שנחשב בהיותו בישיבה לבחור ת"ח ירא שמים מרובים, ולאחר נישואיו הינו נהפך להיות לאיש אחר, לא התמדה טהורה יש כאן, ולא עבודת התפילה, וממש נהפך להיות מפשוטי העם... ומעתה באנו לחקירה, האם בהיותו בישיבה היה באמת ת"ח ויר"ש, אלא שלאחר נישואיו בצאתו 'לאויר העולם' על כל פירושיו נצטנן מיראתו, או דילמא, שכבר בהיותו בישיבה בוסר היה אלא שהיו לימודיו ותפילותיו מבלי לחיות עם הפנימיות שבדבר - לחיות עם ה', - כיוון שלא בא במגע עם באי עולם, הגרא"צ נחרד למשמע השאלה, כאומר מי יודע למה ירמזון דברי הרבי, שמא כוונתו לומר עלי שהחמצתי לאחר נישואיי (המעשה היה לאחר נישואיו), ומרוב תדהמתו נעלמה לשוננו, עמד ושתק, עד שפטרו החזו"א בברכת שלום...

הגרא"צ יצא מבית החזו"א בלב נשבר וכולו מהורהר, מבולבל וטרוד מה רצה הרבי ממני... לרוב היותו שקוע במחשבות טורדות אלו לא שם אל ליבו אל הדרך, ובמקום לחזור לביתו החל מהלך בכיוון ההפוך (כשברצונו ללכת לביתו), אחר הילוכו כברת דרך, פגע בו אחד מידידיו, הלה שנבהל לראותו מפוחד נודעק לקראתו, אוי, רא"צ מה אירע עמך, מדוע פניך רעים היום, ולהיכן פניך מועדות, סיפר לו רא"צ דברים כהוייתן, שב הנני כעת מבית הרבי, כך וכך שאלני הרבי, ולא ענה לי, מהורהר אני כי אינני יודע מה רצה הרבי מאיתי, ואיזה רעה עשיתי ששאלני שאלות כגון דא. וממהר אנוכי לביתי - למצוא מעט מרגוע לנפשי. אמר לו ידידו ראשית, תדע, שהולך הנך בהיפוך מכיוון ביתך, ועוד, וכי כך עלה בדעתך ללכת הביתה, שמע נא לעצתי מהר נא לבית הרבי, ושאל נא מעמו שיבאר לך מה הייתה כוונתו ומה תשובתו על השאלה. מיד סב רא"צ על עקבותיו, ו'בנשימה אחת' רץ ומיהר לבית החזו"א. וכמעט לא עבר תוך כדי דיבור וכבר עמד בפני רבו החזו"א, מששטח בפני החזו"א את תמיהותיו, אמר לו החזו"א פטרתך לשלום מכיוון שראיתך עומד מבלי לבקש תשובה על שאלתי, אך עתה משביקשת תשובה תקבלנה. כי באמת בהיותו בישיבה כבר לא היה מצבו שפיר, כי הכל חושבים שהאמונה נמצאת לכל יהודי בכיסו... טעות גדולה בידם, כי בכדי לקנות אמונה נצרך האדם לעבוד בכל יום ויום - ובאם לא יעבוד לא יהיה לו אותה, ואם תרצה לדעת היאך קונים את האמונה, הנה אשאלך מה תעשה בצאתך לרחובה של עיר לקנות מנעלים לרגליך תחת המנעלים שנקרעו ופרוץ מרובה על העומד... הרי תקח מעות מכיסך ותצא השוקה לחנות לקנות... דע לך כי לא כך היא דרכה של תורה. אלא, עמוד לרגע בסמוך לפתח הבית, ופתח פיך לה' האלוקים שיזמין לך נעליים מתאימות במידה הנכונה, שתזכה לפנות אל המוכר הראוי וטוב עבורך, ואף גם הסכום שיושת עליך יהיו כראוי וכהוגן, אז תצא לשוק ותצליח בכל אשר תפנה. כמו"כ בפנותך דבר יום ביומו לקנות לחמך וחלב לבני ביתך, אין הדברים פשוטים כלל וכלל, אלא העתר בתפילה לקוב"ה שתזכה למצוא את מבוקשך בנקל, וכך נמצאת עובד כל ימי חיך על קנין האמונה. ובזה תתיישב ה'חקירה', כי אכן רק אחרי שישיריש בעצמו (בימי הבחורות) את האמונה אזי תהיה לו האמונה 'קנין נפש', ולא יאבד את בהירות דעתו ושלוות נפשו בצאתו לאוויר העולם. סוף דבר, המלמד את עצמו לזכור ולדעת כי הוא תלוי בכל רגע ורגע בחסדי הבורא עמו, יקויים בו 'אשרי אדם בוטח בך', ולא יפול ממדרגתו ומעמדו.

לפניו בלתי מחסור, עב"ז יתפלל להקב"ה בכל רגע בלבבו על הצריך לו, ועל מה שרוצה לעשות. ועל זה אמרו רז"ל (בר"ר י"ט) 'על כל נשימה ונשימה תהלל י-ה', ועל זה נצטוונו בתורתנו הקדושה 'וזכרת את ה' אלוקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל', ואין זכירה אלא בלב.

ועל זה אמרו רז"ל הלואי שיתפלל האדם כל היום כולו, לאו על תפלה שבפה קאמרי, אלא בונתם על תפלה שבלב, כלומר מצפה ומיחל בלבבו בכל רגע לקבל מהקב"ה חיות זכה, כדי שיוכל לעשות מעשהו, הן בדברים הנפשיים הן בדברים הגופניים, וזו התוחלת והתקווה שמצפה ומיחל ומקוה לכח שיתן לו הקב"ה, זה הוא ענין התפלה שדברו זה חז"ל במאמר זה.

ואמרתיו בס"ד כזה רמו נכון שראוי לאדם שיתפלל תמיד בלבבו כי מלוי אותיות אדם, כזה אל"ף דל"ת מ"ם הוא אותיות מתפלל, רמו שצריך האדם להיות מתפלל תמיד, ונס מלוי אותיות לב כזה למ"ד ב"ת, הם אותיות תמיד, רמו שתפלה הנז' שצריכה להיות בלב, הנה היא תמיד שנוהגת בכל רגע בימים ובלילות. עכ"ל.

עבודת הקודש - הכל כפי היגיעה וקושי העבודה

בפרשתן (לה ד-ה), 'זה הדבר אשר צוה ה' לאמור, קחו מאתכם תרומה לה' כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה' וגו', ופירש הר"ק ה'דברי יחזקאל' ז"ע משינאווא, שבא הכתוב להורות לעם, קחו מאתכם תרומה לה' - ר"ל הביאו מעצמכם תרומה לה', שמא תאמר כיצד ניתן להביא 'מעצמו' תרומה לה', על כן ממשיך הכתוב לומר כל נדיב לבו 'היינו כל דבר שלבו של אדם חושק ומתאוה יביאה - אותו דבר יביא בעצמו', כי זהו עיקר ה'תרומה' ורצונו של המקום ב"ה, ש'יתן' האיש מעצמו את הדבר שחושק בו ביותר^ה,

בתורה ומתי יעסוק במלאכתו. אך הכוונה היא על דרך מה שאמר הכתוב (דברים ה יח) 'וזכרת את ה' אלוקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל', והכוונה הוא דאם האדם בעל מלאכה שהוא חרש חכם נופח באש פחם ומוציא כלי למעשהו, ורואה כל הכלים של מלאכתו מונחים לפניו, וגם הוזהב או הכסף אשר יעשה אותם כלים מונח לפניו, אל יאמר הטבע מחייב בודאי הגמור שאעשה הכלי ואשלים אותו, מאחר דאין מחסור לפעולה אלא הכל מזומן לפני, וכ"ש אם ישב והתחיל במלאכה ג"כ, אל יחשוב לומר בודאי אשלים הכלי והרי הוא כאילו נעשה ונגמר, אלא יחשוב שאם לא יתן לו הקב"ה חיות זכה לא יעשה מאומה, ועל כן ראוי שבכל רגע אפילו בשעת העסק יתפלל אל הקב"ה בלבבו, שיתן לו חיות זכה כדי להשלים עסק זה ולעשותו. וכן אם יש לו חנות למכור בו חפצים, והחנות פתוחה בשוק, ומלאה מכל מין ומין מחפצים הצריכים לבני אדם, ובני אדם עוברים ושבים בשוק, אל יאמר, הטבע מחייב שבודאי אמכור סחורתי שבחנות וארויח בה, אלא כל רגע ורגע יתפלל בלבו להשי"ת שיתן לו כח וזון והצלחה, שיוכל למכור ולהרויח בסחורתו. וכן אפילו אם הוא הולך ברגליו לצאת לשוק או לאיזה מקום בשביל איזה עסק, אל יאמר הרי רגלי הולכים בלתי שום מיחוש, ועיני רואין את הדרך אשר אני הולך בה, והדרך ישר לפני, והטבע מחייב שאלך עתה למקום שאני רוצה לילך ואגיע שם, אלא יתפלל בלבבו להקב"ה בכל רגע ורגע שיתן לו כח שילך ויגיע למחוז חפצו בלתי שום אונס ועכבה. ולא מבעיא זו אלא אפילו השולחן לפניו, והביאו לפניו תבשיל מתוקן וסדרו לפניו, ואחז הכף מלא תבשיל בידו, והניחו בתוך פיו, ג"כ יתפלל בכל רגע ובכל לגימה, שיתן לו הקב"ה כח לבלוע המאכל, ולהורידו לשלום לחדרי בטנו במקום הראוי לו. וכן על זה הדרך בכל דבר ודבר, הן בדברים הנעשים בבית, הן בדברים הנעשים בחוץ, הן בדברים הנפשיים, הן בהקצתו הן בשירתו, אע"פ שרואה הכל מוכן ומזומן

ה. הגה"ק החיד"א ז"ע (פתח עינים מגילה יג:) מביא מעשה שנכתב בספר 'איומה כנדגלות' לרבי יצחק עונקיניירה (נדפס ה' של"ז) פ"א נדד יהודי עשיר לאחד מהאיים הסמוכים לספרד לצורך פרנסה ומסחר, לצורך המסחר לקח עמו הון רב ועצום - כל רכשו. בהיותו במדבר פגע בקבוצת שודדים שעטו עליו כעל שלל רב, שדדוהו והשאירו נקי וחסר כל, עבר שם איזה נכרי שהיה נראה גיבור ואיש מלחמה, ובכה היהודי לפניו על גורלו הקשה שפקד עליו, חמדת הממון ניצתה אצל הנכרי, עד ששאל את היהודי, באם ארדוף אחרי השודדים ואציל את הממון, כמה מהממון הלזה תשאיר אצלי כתשלום, ענה היהודי כעשירית - שגם זה היה הון רב ועצום, לא הסכים הנכרי, ולאטו העלה

באר הפרשה - פרשת ויקהל - שקלים

וימנע לעשותו למען שמו באהבה¹, והיינו טעמא, כי הקב"ה יש לו תענוג ונחת רוח לפניו כאשר האדם מתגבר

היהודי את המחיר כמה שהוא מסכים לתת משלו לנכרי, אבל הנכרי בשלו... עד שאמר לו הנכרי, הנה אם אוכל לקחת הכל לעצמי ואתן לך כמה שאני רוצה הנני מסכים לרוץ אחריהם ולהציל הממון. בלית ברירה הסכים היהודי וחתם לו על 'שטר' כתוב וחתום - בעד הצלת הממון יקח הנכרי את הכל לעצמו ויתן ליהודי כמה שהוא רוצה. ואכן, הנכרי הצליח בתפקידו, רדף אחרי השודדים ובגבורתו הוציא הגזילה מידי השודדים, ולקח הכל לעצמו כשהוא מראה לכל את 'שטר ההסכם'... ונמצא היהודי נפל מן הפח אל הפחת - משודד לשודד. בצר לו בכה לפני הנכרי, אכן חתמתי, אבל כל זה לא היה אלא מתוך הדחק, מעודי לא חשבתי לחלק כך ביננו את הממון ודמים שיגעתי עליהם כל השנים. בדם וביזע. והנכרי ברשעותו לא שם אל ליבו לבכיותיו.

בצר לו קרא היהודי את הנכרי למשפט אצל מלך ספרד שנקרא אלפונסו, בחשבו שממילא אין לו מה להפסיד... אפילו אם המלך יערוך פשרה ביניהם עדיין יהיה לו יותר ממה שיש לו כעת. המלך הבין היטב את מצוקת היהודי, ובדעתו הבין כי החתימה איננה אלא מחוסר ברירה, אבל לא היתה לו דרך מוצא להתחכם כנגד ההסכם שהוא כתוב וחתום לכל הדעות. באותו מעמד שהה גם 'חכם היהודים' הרי הוא רבי שמואל הכהן סקאלי, והוא ביקש מהמלך שברצונו לקרוא את הנכתב בשטר, ומצא 'פירצה' בשטר, וכה אמר למלך, עפ"י הצדק כתוב כאן שהכל שייך ליהודי, וכיצד... כי כתוב בה מפורשות כל מה שירצה יתן ליהודי, והיינו כל מה שירצה הנכרי (לעצמו) זאת יתן ליהודי, עתה הבה נראה - כמה רצה הנכרי לעצמו - את הכל, וממילא עליו לתת את הכל ליהודי, וליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר.

עפי"ז ביאר החיד"א, שהנה כך אמר אחשוורוש להמן הרשע 'הכסף נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך', ובסופו של דבר נתקיים 'ונהפוך הוא'... וכמו שכתבו התוס' (מגילה יג: ד"ה הכסף) 'גימטריא דהכסף עולה העץ, רמז לו שיתלה עליו', אך היכן נתקיים ונהפוך הוא באמרו והעם לעשות בו כטוב בעיניך, אלא, עפ"י האמור יתבאר, שרמז לו אחשוורוש והעם לעשות בו - תעשה בעם כטוב בעיניך, מה שרצית והיה טוב בעיניך לעצמך זה תתן להם... ולעניינינו נלמד בה הנה ידוע שהרה"ק ה'דברי חיים' פירש בקרא בריש פרשת תרומה - מאת כל אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי, והיינו, שכל איש מה שלבו חומד - ידבנו לבו, זאת יתן לה'. והיינו כל איש והנסיון שלו - היכן שיצרו בוער, במה שהאש בוערת בקרבו לעבור את העבירה - זאת יקריב וינדב לה'. ולא עוד אלא שהיצה"ר מפתה את האדם להתנהג בעוה"ז כרצונו וכפי מה שלבו תאב, אך האמת כי מאויבי תחכמונו, ועליו ללמוד מזה איך לעבוד את הקב"ה, ולקיים תן לו - להקב"ה, כמה ומה שאתה רוצה לעצמך (וב'שיריים' יתעסק בעניינים גשמיים), וכן שנינו בפרקי אבות (ב ד) 'בטל רצונך מפני רצונו, כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך'.

וביותר יש מקום לומר בענין הצדקה, מה שתרצה לעצמך זאת תתן לצדקה, והכוונה כדאיתא בגמרא (ב"ב יא.) ת"ר מעשה במונבז המלך שבזכו אוצרותיו ואוצרות אבותיו בשני בצורת וחברו עליו אחיו ובית אביו ואמרו לו אבותיך גזזו והוסיפו על של אבותם ואתה מבזבזם, אמר להם, אבותי גזזו למטה ואני גזזתי למעלה... אבותי גזזו במקום שהיד שולטת בו ואני גזזתי במקום שאין היד שולטת בו... אבותי גזזו דבר שאין עושה פירות ואני גזזתי דבר שעושה פירות... אבותי גזזו [אוצרות] ממון ואני גזזתי אוצרות נפשות... אבותי גזזו לאחרים ואני גזזתי לעצמי שנאמר (דברים כד יג) 'ולך תהיה צדקה', אבותי גזזו לעולם הזה ואני גזזתי לעולם הבא... והיינו שאומרים לאדם - מה שתרצה לעצמך, זאת תתן לצדקה, כי רק זה מה שישאר בידך לנצח נצחים, ומה שלא תתן לאחרים הרי לאחר שתסתלק מן העולם אין לך מהם אפילו שוה פרוטה.

1. כתב הרשב"א (שו"ת ח"ה סי' א) אמרת (שאלת) לבאר לך מה שאנו נוהגין לומר פסוק ואני תפילתי לך ה' עת רצון בשבת במנחה, ואם שעת המנחה הוא עת רצון למה אין אנו אומרים אותו ביו"ט.

תשובה, דע כי שעת מנחה עת מרוצה בימים וכמו שיש עתים מרוצים בשנה, כעשרת ימי תשובה שבין ר"ה ליוה"כ. והוא שאמרו בפרק קמא דברכות לעולם יהא זהיר בתפלת המנחה שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה... ואמנם מה שנהגו לומר בשבת ומה שנהגו שלא לאומרו בשאר ימים טובים... מצורף לזה עוד כי יום השבת הוא יום מנוחה מכל מלאכה ואפילו ממלאכת אוכל נפש, ועתות המנוחה מוכנים לבטלה, וירבו השותים במזרקי יין ומשיחין בדברי הבאי, ונגינות שותי שכר. וכל שאחרים משיחין בדברי הבאי ובטלה ומתוכם יפרוש מי שיפרוש להיות נעצר לפני ה' ולהתפלל ולעסוק במצוה יותר ראוי להתקבל תפילתו, וזה מבואר להם בכמה מקומות

'אבני שוהם ואבני מילואים' שהם היקרים מכל הנדרבות באחרונה. אלא, היינו מעמא, עפ"י האמור שאבני החושן והאפוד הגיעו בדרך נס למדבר ע"י העננים, וכיון שלא התאמצו להביאם על כן נזכרו ונמנו בסוף, כי העבודה הבאה על ידי יגיעה ועמל חשובה וחכיבה הרבה יותר אצל הקב"ה אע"פ שאינה יקרת ערך כ"כ (בשווי הממון).

מטבע של אש - העיקר אש ההתלהבות והתשוקה בלב בפרשתן (לו א), 'ויעש בצלאל את הארון עצי שמים'. איתא בגמרא (מגילה י:) 'אמר רבי לוי, דבר זה מסורת בידינו מאבותינו, מקום ארון אינו מן המדה'

על יצרו, והגם שקשה לו הדבר ביותר, ונפשו מחמדת ומשתוקקת, אך מתאמץ ומתייגע ונלחם לכבוד השי"ת.

בפרשתן (לה כו), 'והנשאים הביאו את אבני הששה ואת אבני המלאים לאפוד ולחושן', ובגמרא (יומא עה.) 'תנא נשיאים ממש', כלומר שה'עננים' הביאו את האבני-שוהם והאבני-מילואים מן השמים. על פי זה ביאר ה'אור החיים' הק' ז"ע (ריש פרשת תרומה) סדר הנדרבות למלאכת המשכן שהוזכרו בפר' התרומה, שהנה נקטה תורה את החשוב חשוב קודם, ולכן כתיב תחילה (כה ג-ד) 'זהב וכסף ונחושת' ואחר כך 'ותכלת וארגמן ותולעת שני', וכן הלאה, מעתה יקשה, מדוע נזכרו

במדרש ובהגדה, ועל זה אמר דוד (תהלים ס"ט), 'שיחו בי יושבי שער ונגינות שותי שכר ואני תפלתי לך ה' עת רצון וגו'.

ולדין ייאמר, כי לאוו דווקא במנחת שבת, אלא בכל עת אשר מקום דבר המלך ודתו מגיע לכדי אסיפת מרעים (קיפקעס בלע"ז) ומתוכם יפרוש מי שיפרוש להיות נעצר לפני ה' ולהתפלל, ולעסוק במצוה, יותר ראוי להתקבל תפילתו. הנה כתיב בפרשתן (לה יט) 'את בגדי השרד לשרת בקודש', וברש"י (בפרשת תרומה, לא י) פירש 'ואני אומר שהוא לשון ארמי כתרגום של קלעים ותרגום של מכבר שהיו ארוגים במחט עשויים נקבים נקבים', ואפשר לרמז בזה עפ"י משלו של הגה"ק ה'חפץ חיים' ז"ע (תורת הבית פי"ג) שהמשיל למלך רם ונישא שקרא לכל העם אשר במדינות מלכותו להתכנס על שפת הנהר, ובבואם נתן בידם כלים ריקים וציווה אותם למלאותם במי הנהר, ויהי בעת שאיבתם ראו שהכלים מנוקבים ויזל מים מדליו כלעומת שבא, על כן, עזבו את הכלים על שפתו של נהר ופסקו מלשאוב, באמרם, המלך ציוה עלינו דבר שאי אפשר לקיימו, זולתי אחד ויחיד שחשב לעצמו - לא עלי לפשפש ולמשמש בגזירת מלך, אם המלך נתן לנו כלים בעלי חורין וסדקין בוודאי 'טעם כמוס' עמו, אמלא את תפקידי נאמנה, ואכן, לפנות ערב חזר המלך ומצא את העם יושבים בטילים ומבוטלים לבד מאיש אחד השואב ושואב, מיד פנה המלך על עבדו הנאמן ושאלו, מדוע אתה עומד לבדך וכל העם יושב על מקומו בשלום, הראה לו האיש כי הכלים מחוררים ולכן עזבו הכל את הכלים לאנחות, אבל הוא הבין שבוודאי כוונה נסתרת למלך, והמשיך לקיים שליחותו, אמר לו המלך, אכן, לזאת הייתה כוונתי, כי כלים הללו חשובים בעיני, והם היו מטונפים בתכלית, עד שלא היה ברירה אחרת, רק להעביר בהם מים שוב ושוב, וראה נא את הכלי אשר בידך שהוא נקי עתה בתכלית הנקיון והיופי... והנמשל, לפעמים רואה אדם שנסיונות באים עליו מכל עבר, הנה הוא יושב לעסוק בתורה מיד קופץ עליו רוגזו של יצר המטרידו ומבלבלו מלהגות בדברי התורה, עד שהוא כבר מחשב בנפשו לעזוב את ספסלי דבי מדרשא, כי לבטח לא לזאת כיוון ה' כשציווה את בני ישראל על לימוד התורה, וכיו"ב בכל עניניו, בתפילה ומידות, שמירת גדרי קדושה וכו', לרוב הנסיונות הנו מתיאש מעצמו, באמרו לא אלי הדברים אמורים - כלי מלא נקבים כמוני. אך האמת היא שזאת אשר רוצה ה' שיתייגע וינסה ככל יכולתו שוב ושוב, ובזה יבוא לידי תכליתו ומעלתו. ולכן אמרו 'בגדי השרד לשרת בקודש', כי אף אם הם עשויים 'נקבים נקבים' - דייקא בהם 'שרת בקודש', כיון דעיקר המבוקש אינו 'בגדים שלימים ויפים', אלא היגיעה עצמה, ואע"פ שהבגדים הם מחוררים.

באופן אחר יש לבאר, עפ"י מעשה שהיה, פעם נגנבו ה'טלית ותפילין' של המשמש של הרה"ק מראפשיץ ז"ע, ובא להתאונן בפני רבו על איבוד חפצי הקודש, נענה לו הרבי כדרכו בקודש במליצה ואמר לו, 'מה כל הרעש', הרי התפילין אינם כלל שלך, אלא אחד של רש"י ומשנהו של רבינו תם, והטלית שהיתה שם הרי היא 'טערקישע טלית' - של מדינת טורקי... וגם הסידור לא שלך היה אלא 'בארדיטשובער סידור', אם כן מה היה שלך ומה גנבו ממך, רק את ה'נרתיק' שהיה ממילא קרוע ומחורר לגמרי, וכי שווה להקים על כך תאניה ואניה...

רמז רמזו בדבר מעשה זה, כי הנה, התורה והמעשים טובים שהאדם מקיים ועושה אינם שלו כלל, אלא הוא מקיים אותם כאשר נתחנך מאבותיו ורבותיו... [ובכלל כבר אמרו (ויק"ר כז ב) שכל קיום מצוותנו לא בא לידינו רק

באר הפרשה - פרשת ויקהל - שקלים

(שכן 'לפני הדביר ב' אמה, וכל כרוב היה י' אמה' והיכן עמד הארון אלא בע"כ שאינו מן המידה). היינו שהארון עצמו לא תפס מקום כלל, אלא עמד בנס מיוחד מאת ה'. והנה, תבנית המשכן וכל כליו נבנו מ'נדבות' בני ישראל זה בכסף וזה בזהב ובנחושת או בעצי שיטים ושאר דברים, מעתה צריך ביאור, מניין נלקח מקומו של ארון שלא היה מן המידה, ועמד בדרך ניסית. ומבארים בשם

הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע, דזה בא מרצונם ותשוקתם של בני ישראל, שהרי יש מהם שרצו להביא לנדבת המשכן ולא עלתה בידם, אם מטעם שלא השיגה ידם, אם מטעם שכבר הכריזו 'אל יביאו יותר', ודבר זה הבעיר בקרבם תשוקה ורצון ב'אש קודש'^ט, מרצונות אלו נבראת בריאה מיוחדת, והיא 'מקום הארון אינו מן המידה'. נמצא שרצונותיהם ותשוקותיהם של ישראל

במתנת הבורא שהרי 'מי מל את בנו עד שלא נתתי לו בן זכר וכו' ומה נחשב של האדם - רק החורים שבכלי הקיבול - כלומר הנסיונות שהוא עובר הם שלו, ובהתגברותו עליהם נחשב לו קנין שלו, ורק הם נקראים על שמו... ולרמיזא בעלמא יאמר, שעל כן מקובל אצל העולם לכתוב את שמם על נרתיק התפילין, ורמז יש בו, שחלק זה שייך לו באמת.

יתר על כן ייאמר, כי זה קניינו של אדם בעצמו - עצם ההכרה שכל מה שיש לו הוא מתנת הקב"ה, ושהוא בעצמו אינו כלום, וזה היה טמון בדברי הרה"ק מראפשיץ שהנרתיק קרוע ומחורר, כלומר שאפילו אם כל הכלים ומצוות שיש לאדם הם של הקב"ה, מ"מ יכול הוא בעצמו להשיג את 'החורים בתיק' ע"י העונה והשפלות, וזהו באמת של האדם בעצמו.

ויש לפרש כן בדרך רמז בדברי רש"י הללו 'שהיו ארוגים במחט עשויים נקבים נקבים', כי בגדי השרד מרמזים לאדם שבגדיו היינו התיק לנשמתו הוא עשוי עם נקבים שמכיר ומשיג בשפלות עצמו וזהו לשרת בקודש, זהו עבודה המתייחסת אליו, שעבודה זאת שלו היא לשרת בקודש.

ח. כבר הבאנו להקשות בטעם הדבר שנקראו האבנים בשם 'אבני מילואים', וכמו שפירש רש"י (לעיל כה ז) 'על שם שעושין להם בזהב מושב כמין גומא ונותנין האבן שם למלאות הגומא קרויים אבני מילואים', שהרי זה פשוט וברור שה'אבנים' היו יקרים יותר מהזהב שהיה סביבם, אכן לכאורה מהפסוק נראה להיפך שהעיקר הוא הזהב והאבנים רק ממלאים את הגומא (וסותמים חורים...) ותמוה מאוד, כי אדרבה הרי האבנים הם עיקר היופי וה'תכשיט', ואילו הזהב נועד רק להקיף סביבותם. אלא ביאורו, שהרי אין החשיבות נמדדת לפי שווי החפץ וכפי השער בו נמכר בשוק, אלא הכל תלוי כמה קושי היה בנתינתו, על כן, ה'אבנים' שהגיעו ע"י העננים ולא היו כרוכים בקושי חשובים פחות מהזהב שהיו צריכים 'להקריב' מעצמם. ומכאן ילמד כל אחד לקח טוב לעצמו עד כמה יקר בעיני ה' אותה מצווה ואותה התגברות הנעשית על ידי שהוא מקריב את 'חלבו ודמו' בכדי לעשות רצונו ית'...

ידוע המעשה שהובא בגמ' (יומא לה.) 'ניקנור נעשו ניסים לדלתותיו', כשהלך ניקנור להביא דלתות לשערי המקדש מאלכסנדריא של מצרים, עמד נחשול שבים להטביע הספינה, נטלו היושבים בספינה דלת אחת והטילוה למים, ועדיין לא שקטו המים, ביקשו להטיל לים אף את הדלת השנייה, הלך ניקנור ותפש עצמו בדלת ואמר 'הטילוני עמה', מיד נח הים מזעפו, והיה מצטער על חברתה (שהטילוה לים), כיון שהגיע לנמל עכו היתה מבצבצת ויוצאה מתחת דופני הספינה. ואמרו שם בגמ' 'לפיכך כל השערים שהיו במקדש נשתנו להיות של זהב חוץ משערי ניקנור', שלאחר שהעשירו ישראל החליפו את כל השערים שהיו עשויים מנחושת לדלתות של זהב, אך את 'שערי ניקנור' השאירו על מעמדם ועל תילם. וביארו בזה, כי לכאורה מה חשיבות יש ל'זהב' בבית ה', והרי לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה, ואין אצלו שום הבדל בין זהב לעפר הארץ, אלא שמעלת הזהב היא מאחר שאצל הבריות הרי זה דבר יקר ערך לרוב נדירותו, וכשאדם נותן זהב יש בזה חשיבות במה שהתייגע יותר להרים תרומתו בדבר החשוב והחביב אצלו, וממילא אותם שערים שהגיעו במסירות נפשו של ניקנור כפשוטו ממש, הרי הם החשובים ו'הזהב הטהור ביותר'... כי אין לך דבר גדול ממה ש'שילמו' עליו במסירות נפש.

ט. מתאמרא משמיה דהגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע בעולם הזה רגילים למדוד גדלות בני אדם בייחוסם וכיו"ב, וכך יאמרו הבריות על ה'צדיק', הידעת מי היה אביו... מי אחיו... זה צדיק בן צדיק וכו', לא כן בשמים ממעל שמה מודדים לפי האש, זה צדיק בוער כאש לה' ולתורתו, וזה צדיק שלבו חם זה צדיק פושר, פלוני צדיק קר והחמישי צדיק קר ככפור השלג (קפוא), כי הכל לפי האש ותבערת הלב.

גברו על המתנדבים בפועל, ומהם נבנה בית קודשי הקדשים וארון הברית.
 ב"ב ביאר הרה"ק מהר"י מטשורטקוב זי"ע, שהרי המשכן וכליו נתקדשו ב'שמן המשחה', ובמה נתקדש חלל המקדש, אלא כנ"ל, דזה נתקדש מהרצון והשתוקקות של בני ישראל. וזהו כחו של הרצון".
 עוד בפרשתן (לו ז), 'והמלאכה היתה דים והותר', וכבר הקשו שלכאורה הרי זה סתירה מיניה וביה, שאם היה דים - והיינו שכל הנדבה הייתה כפי הצורך והנחסר למלאכת המשכן, כיצד אמר והותר - כיצד נשאר ייתור ועודף?² ואיתא במדרש (שמו"ר נא ב) נכנס משה אצל בצלאל, ראה שהותיר מן המשכן, אמר לפני הקב"ה, רבון העולם עשינו את מלאכת המשכן והותרנו, מה נעשה בנותר, אמר לו לך ועשה בהם משכן לעדות. והקשו ה'מפרשים' (שם) האיך 'עשה בהם משכן לעדות', והלא כבר נבנה המשכן.

ז"ב. ביסוד זה מבאר הגה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (תו"מ תרומה, קטע ב') וזה שנתקשה משה על נתינת מחצית השקל, מדוע יהיו הכל שוין עד שהזהיר 'העשיר לא ירבה', מדוע ימנע ממי שרוצה לתת יותר ממחצית שלא לתת יותר, והראה לו הקבה כמין מטבע של אש - כזה יתנו, היינו הנדיבות והכוונה והשמחה ואהבת ה' אשר תוקד בקרבנו זה הוא עיקר הנתינה, ואכן הרוצה להוסיף ולהרבות מעלין עליו כאילו הוסיף (שהרי יש לו רצון לזה), וא"כ באמת אין הכל שוין.
 יא. מתאמרא משם הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע על המאמר המפורסם 'אין דבר העומד בפני הרצון', כי בשעה שתשאל את רעך מדוע לא עשית את אשר היה מוטל עליך, הוא מתרץ עצמו - לא היה ביכולתי לעשות כך וכך. אמנם, על טענה אחת אין לו מה להשיב - מדוע לא היה לו עכ"פ רצון לעשות את המוטל עליו עשות, כי 'אין דבר העומד בפני הרצון' - אין דבר בעולם שיוכל לעכב את האדם מלרצות כך וכך.
 יב. וידוע מה שביאר האור החיים הק' (לו ז) שנעשה נס במלאכת המשכן שאל אף שהיה 'והותר' שהיה להם נדבות שלא הוצרכו אותם, נעשה נס והכל נכנס בבנין המשכן וכליו, עד שנחשב שכל הנדבה באה לידם אכן הייתה כפי הצורך והנחסר למלאכת המשכן. ופירש ה'חידושי הרי"ם' (עה"ת) הטעם שעשה הקב"ה נס זה, שאם היה נשאר ייתור מהתרומה שלא היה נכלל במשכן, היה כל אחד מתמרמר בליבו שלא זכה שתרומתו תעלה לרצון לפני הבורא ית"ש ולא נבנה על ידו המשכן, על כן הפליא ה' לעשות שיבנו המשכן מכל התרומה שהביאו ישראל בכדי שישמחו כל בני ישראל שקיבל הקב"ה נדיבות ליבם.
 יג. בא וראה עד כמה גדולה מעלת הרצון והנדיבות, שהנה האריכה התורה בפרשתן (לה כא-כז) בעניין מביאי הנדבה למלאכת המשכן, יש שהניפו תנופת זהב, או תכלת וארגמן וכו', מהם הרימו תרומת כסף ונחושת וכו', והנשיאים הביאו אבני שוהם וגו', ולבסוף כתיב (פסוק כט) 'כל איש ואשה אשר נדב לבם אותם להביא לכל המלאכה אשר ציוה ה' לעשות ביד משה הביאו בני ישראל', ולא נתבאר מה בא פסוק זה לרבות ומה חידוש יש בו אחר שכבר נאמר בפרוטרוט כל סדר הבאת התרומה. ומבאר הש"ך עה"ת בשם מורו, שהיו שהתאוו בכל ליבם להביא משלהם את כל מלאכת המשכן, אלא שלא היה להם אלא תכלת וארגמן וכיו"ב, והקב"ה בוחן כליות ולב ראה את עומק מחשבתם הטהורה והחשיב להם כאילו הביאו את כל מלאכת המשכן. ואמר הקב"ה למשה רבינו כתוב בתורה כל איש ואשה אשר נדב לבם אותם להביא לכל המלאכה ר"ל שהשתוקקו להביא את כל המלאכה, מעלה אני עליהם כאילו אכן הביאו את כל מה שהביאו בני ישראל.

ז"ב. ביסוד זה מבאר הגה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (תו"מ תרומה, קטע ב') וזה שנתקשה משה על נתינת מחצית השקל, מדוע יהיו הכל שוין עד שהזהיר 'העשיר לא ירבה', מדוע ימנע ממי שרוצה לתת יותר ממחצית שלא לתת יותר, והראה לו הקבה כמין מטבע של אש - כזה יתנו, היינו הנדיבות והכוונה והשמחה ואהבת ה' אשר תוקד בקרבנו זה הוא עיקר הנתינה, ואכן הרוצה להוסיף ולהרבות מעלין עליו כאילו הוסיף (שהרי יש לו רצון לזה), וא"כ באמת אין הכל שוין.

יא. מתאמרא משם הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע על המאמר המפורסם 'אין דבר העומד בפני הרצון', כי בשעה שתשאל את רעך מדוע לא עשית את אשר היה מוטל עליך, הוא מתרץ עצמו - לא היה ביכולתי לעשות כך וכך. אמנם, על טענה אחת אין לו מה להשיב - מדוע לא היה לו עכ"פ רצון לעשות את המוטל עליו עשות, כי 'אין דבר העומד בפני הרצון' - אין דבר בעולם שיוכל לעכב את האדם מלרצות כך וכך.

יב. וידוע מה שביאר האור החיים הק' (לו ז) שנעשה נס במלאכת המשכן שאל אף שהיה 'והותר' שהיה להם נדבות שלא הוצרכו אותם, נעשה נס והכל נכנס בבנין המשכן וכליו, עד שנחשב שכל הנדבה באה לידם אכן הייתה כפי הצורך והנחסר למלאכת המשכן. ופירש ה'חידושי הרי"ם' (עה"ת) הטעם שעשה הקב"ה נס זה, שאם היה נשאר ייתור מהתרומה שלא היה נכלל במשכן, היה כל אחד מתמרמר בליבו שלא זכה שתרומתו תעלה לרצון לפני הבורא ית"ש ולא נבנה על ידו המשכן, על כן הפליא ה' לעשות שיבנו המשכן מכל התרומה שהביאו ישראל בכדי שישמחו כל בני ישראל שקיבל הקב"ה נדיבות ליבם.

יג. בא וראה עד כמה גדולה מעלת הרצון והנדיבות, שהנה האריכה התורה בפרשתן (לה כא-כז) בעניין מביאי הנדבה למלאכת המשכן, יש שהניפו תנופת זהב, או תכלת וארגמן וכו', מהם הרימו תרומת כסף ונחושת וכו', והנשיאים הביאו אבני שוהם וגו', ולבסוף כתיב (פסוק כט) 'כל איש ואשה אשר נדב לבם אותם להביא לכל המלאכה אשר ציוה ה' לעשות ביד משה הביאו בני ישראל', ולא נתבאר מה בא פסוק זה לרבות ומה חידוש יש בו אחר שכבר נאמר בפרוטרוט כל סדר הבאת התרומה. ומבאר הש"ך עה"ת בשם מורו, שהיו שהתאוו בכל ליבם להביא משלהם את כל מלאכת המשכן, אלא שלא היה להם אלא תכלת וארגמן וכיו"ב, והקב"ה בוחן כליות ולב ראה את עומק מחשבתם הטהורה והחשיב להם כאילו הביאו את כל מלאכת המשכן. ואמר הקב"ה למשה רבינו כתוב בתורה כל איש ואשה אשר נדב לבם אותם להביא לכל המלאכה ר"ל שהשתוקקו להביא את כל המלאכה, מעלה אני עליהם כאילו אכן הביאו את כל מה שהביאו בני ישראל.

והנה כתיב בפרשתן (לה כו) 'והנשיאים הביאו את אבני הזהם ואת אבני המלוואים לאפור ולחשן, וברש"י (ממדרש במדב"ר יב טז), אמר רבי נתן מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המזבח בתחילה ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחילה, אלא כך אמרו נשיאים יתנדבו צבור מה שמתנדבין ומה שמחסרין אנו משלימין אותו, כיון שהשלימו צבור את הכל שנאמר 'והמלאכה היתה דים', אמרו נשיאים מה עלינו לעשות הביאו את אבני

מה יהא עם אותם הרצונות והשתוקקות, השיבו הקב"ה, לך ועשה בהם משכן לעדות, היינו שיעשה בבני ישראל עצמן משכן, שהם עצמם יהיו משכן לשכינה, שכן אין לו לקב"ה צורך ורצון בתרומה אלא ברצון הלב". והשתוקקות זו של אותם שחפצו ולא עלתה בידם היא התרומה הנבחרת ביותר (כן איתא נמי מהרה"ק הר"ב מפשיסחא - הובא באמרי הר"ם פקודי, ועיין ישמח ישראל פקודי אות ב).

עוד יש להביא מה שכתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (תו"מ תרומה ד"ה אשר ידבנו) על הפסוק (לעיל כה ב) 'אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי, וז"ל, יראה דרומז לנו, מי שידבנו לבו ולא ימצא די ידו, כגון הנשיאים שרצו בנדבת לבם ליתן אבני הזהם ומילואים ולא מצאו די ידם והמציא הקב"ה להם ע"י עננים בלקיטת מן, כפירוש רש"י בפסוק 'והנשיאים הביאו', והיינו דרמזו כאן איש אשר ידבנו לבו ולא יכול ליתן תקחו את תרומתי, כי אני אומין לו בנדבת לבו. עכ"ל (כלומר, בפשטות מובא בכל מפרשי התורה, שהם נתעצלו מהביא נדבת המשכן, ואילו החת"ס מחדש כאן, שאדרבה לגודל השתוקקותם הזמין להם הקב"ה מן השמיים מה שלא היו יכולים להביא בכוחות עצמם).

מעשה נפלא איתא במדרש (ויק"ר שמיני יב א) מעשה באדם אחד ששתה ושתה יין ושכר לשכרה עד בלי די... עד שמכר כלי ביתו בעבור קניית ה'משקה', כראות בניו את מצבו של אביהם, נענו ואמרו 'אין אבינו משאיר לירושתנו אפילו שווה פרוטה'. נתחכמו הבנים, והשקו את האב עד הגיעו לשכרותו של לוט, ואז תפסוהו והניחוהו בבית העלמין - כדי שיתפקח שם משכרותו, וכשיקוץ משנתו לא ידע מי הביאו הלום, יתחרט על שתייתו המופרזת, והכל יבוא על מקומו בשלום. מה עשה הקב"ה, שלח בסמוך לבית העלמין כמה סוחרים יין עם חמורים טעונים יין לרחצה, לפתע שמעו הסוחרים קול אנגריא - קול מלחמה, על כן השאירו את החמורים הטעונים בבית העלמין, וברחו משם כל עוד נשמתם באפם, ועדיין היה השיכור הלז ישן את שנתו העמוקה מן היין. אחר זמן הקיץ האיש והנה רואה מעל ראשו נוד יין, לא חשב רבות מי הוא ומי שם את היין - אלא קם מקומו התיר את הנוד וחזר לשכב על הארץ כשפי הברזא בתוך פיו, ומנטפת טיפין טיפין - יין לתוך פיו, בלא שום טירחה כלל וכלל.

כעבור ג' ימים, אמרו הבנים לעצמם וכי כך אנו נוהגין עם אבינו, הבה נלך ונראה מה מצבו. מה מאד נבהלו ונשתוממו לראות את אביהם שוכב ושותה... ושותה... נענו הבנים ואמרו אף כאן לא עזב אותך ה', עשו ביניהם תקנה שמהיום והלאה כל יום ישקה אחד מהבנים את אביהם יין.

ממעשה זה למדנו עד כמה גדול כוחו של רצון, כי כמה ניסים ונפלאות נעשו לו לאותו שיכור - שלפי הנראה מדברי המדרש לא היה ידוע כאחד מ'צדיקי הדור', ומן השמיים נסתבב שישמעו קול הנראה כקול מלחמה, ואף השאירו את החביות בבית הקברות, אם כן קל וחומר שלא ימנע ה' את הטוב לכל הרוצים לילך בדרך הטוב והישר. מעתה מי האיש אשר מרגיש בלבו שאינו מצליח לעבוד את ה', הריהו נופל שוב ושוב, וכיו"ב, ידע כי העיקר הוא הרצון האמתי, ובאם ישתוקק וירצה הרי כמה וכמה 'מופתים' יבואו עליו לסייע בעדו, לבוא לידי גמר.

אגב, אחד מצדיקי הדור למד ממדרש זה, כי אין לבנים לחנך את אביהם, כי ראה מה עלתה בידם, אדרבה ואדרבה, האב הוסיף לשתות ולא פסק, כי מן השמיים סייעוהו בכך.

יד. באחת ממסעותיו של הגאון החסיד רבי מאיר שפירא זצ"ל לקראת הקמת ישיבתו המעטירה, הגיע לעיירה וישב שם עם רבני ומנהיגי הקהילה וקבעו על כל יהודי סך התרומה שביכולתו לתרום, בין האנשים הגיע יהודי אשר הניח על השולחן 500 זלוטי, הגר"מ הביט ברשימה שלפניו ואמר, לא אקח ממך, כי העריכו אותך שיש ביכולתך לתת רק 300 זלוטי... קח בחזרה 200 זלוטי, השיב היהודי אכן העריכו את היכולות שלי אך לא העריכו את הלב שלי... קילס הגר"מ שפירא תשובה זו וחזר עליה פעמים רבות בהמשך מסעותיו, צריך להעריך את הלב ולא רק את הכיס...

ולדין ייאמר, אל יעריך האדם את 'הכיס' והיכולת שלו... אלא את הלב... אם יתחנן אל השי"ת 'יחד לבני ליראה את שמך', ימצא שאכן יש בידו כח להתקדש למעלה למעלה מכפי יכולתו, וימלא ה' כל משאלות לבו לטובה ולברכה.

כי אין לקב"ה שום חסרון וצורך, וכל רצונו אינו אלא ב'נשיאת לבם' של בני ישראל בהבאת התרומה מתוך זריזות (ואילו העשיה בפועל אינה אלא בסייעתא דשמיא). לכן נחסר אות י' משמם, שאות זו מרמזת על שם 'יהודי', כי עיקר יהדות של ישראל תלוי בזריזות והתלהבות לעבודתו יתב"ש^{טו}.

ו'מעניינא דיומא' הוא - 'שבת שקלים', שהנה אמרו חז"ל (במדב"ר פרשה יב, ג; הובא ברש"י ר"פ כי תשא) 'זה יתנו, אמר רבי מאיר, נטל הקב"ה כמין מטבע של אש"י מתחת כסא הכבוד (ומשקלה מחצית השקל), והראה לו למשה בזה יתנו', והוא פלא, וכי יש מטבעות

השהם וגו', לכך התנדבו בחנוכת המזבח תחלה, ולפי שנתעצלו מתחלה נחסרה אות משמם, 'והנשאים' כתיב, עכ"ל.

ויש לבאר מדוע נחסרה דייקא אות י' ולא אות אחרת, עוד קשה, מדוע נחשב לחטא מה שרצו להשלים את ה'חסר' לאחר נדבת הציבור, אדרבה להם נאוה תהילה שהניחו תחילה לכל בני ישראל להשתתף בנדבה. אלא מבאר ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (עה"ת), שאין לקב"ה חפץ בזהב וכסף אלא כל רצונו הוא שיבער האדם בהשתוקקות לקיים מצות השם בזריזות ובהתלהבות, כך נמי אין לומר שיביאו את אשר יחסר,

טו. אמנם שבחה תורה את הנשיאים שמשראו שנחסרה אות משמם לא נפל רוחם בקרבם אלא הבינו מה ה' דורש מעמם, וב'חנוכת המשכן' הזדרזו להביא את הקרבנות. וכבר אמרו צדיקים שיש לנו ללמוד מהם, כי הגע בעצמך, אם היה אחד מגדולי וצדיקי הדור אומר לאדם שהתעצל בדבר מצוה שחסרה בו נקודת היהדות, והיה מוציא אות יו"ד משמו, הלא מסתברא שאותו אדם היה כובש פניו בקרקע ונשבר לרסיסי רסיסים, וכ"ש בנידון דידן שהקב"ה כתב בתורה את שמם חסר יו"ד, והיה להם מקום לחשוב ששוב אין להם עוד תקנה, ועל כן יעזבו את ה'נשיאות' שלהם וישבו בחושך וצלמות לחזור כל היום בתשובה מתוך בכיות ודמעות, אך הם לא נהגו כן, אלא אמרו מאי דהוה הוה ומכאן ואילך נתחזק בזריזות של מצוה, ומיד בהזדמנות הראשונה תיקנו קלקלתם והזדרזו להקריב את קרבנות המילואים בחנוכת המזבח, ולכן האריכה תורה ב'חנוכת המזבח' לפרט כל הקרבנות של כל נשיא ונשיא בפני עצמו ללמדנו שרצה השי"ת את מעשיהם, ולכן אל יפול ברוחו לעולם, ואף אם התנהג שלא כהוגן יש בידו לתקן את מעשיו מכאן ולהבא, וזהו רצון השי"ת.

טז. ובזה פירשו הא דאמרו חז"ל (והובא ברש"י פר' שקלים) גבי מחצית השקל שבא לכפרה אחר חטא העגל והראהו הקב"ה 'כזה יתנו' - מטבע של אש, שהרי ב'מתן תורה' פסקה זוהמתן, ובחטא העגל חזר להם היצר הרע (זוה"ק בראשית נב; ועוד), החלו בני ישראל מתפחדים, מה יעלה בגורלם מעתה, לזה הראה להם 'כזה יתנו' כשתלכו עם מטבע של אש - באומץ חוזק וגבורה, אין לכם ממה לחשוש, כי היצר וכל חיילותיו נסים ומתפחדים מהבא כנגדם בחזקה וגבורה.

בענין זה סיפר הגה"ח ר' מענדל פוטערפאס זצ"ל, שפעם נשלחה קבוצה מחיילי הצאר (ניקולאי) להילחם באויב, וכך הייתה דרכם, ביום היו נוסעים במסעם ונלחמים בכל כוחם, ובלילה היו שותים לשכרה כדרכם של גויי הארצות עד שנפלו ארצה בשינה מתוך שכרותם, בבוקר היו קמים וממשיכים במלחמתם, וחוזר חלילה. פ"א שתה אחד הגויים מבני בניו של לוט יתר על המידה באופן נורא, כשהשכימו חבריו להמשיך בדרכם, היה הלה עדיין שקוע היטב היטב בתרדמת שכרותו ולא הצליחו חבריו לעוררו, הללו שאצה להם הדרך הניחוהו לנפשו והמשיכו בדרכם, וכך ישן לו החייל עד הלילה הבא לאחריו, משקם החייל מצא את עצמו בודד במקום חשוך, ובקושי הבין היכן הוא ומה מעשיו כאן. מה עשה, אותו הלילה ליל שבת היה, ע"כ נכנס לאחד מבתי היהודים ומצא קדירת הטשולנט שהוטמנה מבעוד יום כשהיא רותחת ומבעבעת, עלה הריח באפו, מילא בכליו הניחם על גבי סוסו והחל ממשיך בדרכו, הסוס שנכווה בגבו מבעבוע הטשולנט החל 'לנוס' ולברוח כל עוד נפשו באפו במהירות עצומה, ובתוך שעה השיג את בני קבוצתו, ועדיין רתח הטשולנט ע"ג, לכן לא הסכים הסוס לעצור, המשיך במרוצתו הטרופה עדי הגיעו לגבול האויב. והנה, מרחוק הבחינו חיילי האויב שמתקרב אליהם סוס דוהר ברדיפה טרופה - באומץ וחוזק - בכח על טבעי, מכיוון שכן, נבהלו מפניו עד עמקי נשמתם, ונסו על נפשם בחשבם מי יודע אלו מוקשים וכלי זיין יש לו על גביו, ובזה תמה המלחמה ללא כל הרוגים...

כיו"ב לגבי היצר, אם יראה היצר שאתה בא כנגדו באומץ ללא חת ומורא ימלא רעד ופחד מחשש איזה 'כלי משחית' הנך טומן בבגדך להוציא בבוא עת כנגדו, ויניחך לנפשך.

באר הפרשה - פרשת ויקהל - שקלים

שהחשיבות היא מצד עצם המטבע שנתן. לכן אמרו שנביא דבר קטן בלבד, להורות שעיקר נחת רוח שיש להקב"ה הוא מהרצון של בשר ודם לתת ולתרום משלו, ומשום הכי גם מתנה מועטת מתקבלת אצל הקב"ה לרצון, כי לא 'המתנה' מתקבלת אלא רצון הלב"ט.

נמצאנו למדין, שלא תרומת מחצית השקל עיקר, אלא מה שבשר ודם מלהיב את לבבו באש להבה ומקריב את רתיחת דמו לעבודתו יתב"ש², ולפי"ז אין בין מצות שקלים בזמן שביהמ"ק היה קיים לזמן הזה שבעוה"ר אין לנו בית המקדש, שהרי עדיין יש בדינו להשתוקק לתת את השקלים, ולפי האמור הרי זה עיקר ושורשה של מצווה זו.

ולא עוד, אלא דכיוון שבזמן הזה אין לנו את השקלים בפועל ואי אפשר לנו אלא 'להשתוקק' - מתי יבואו לירינו ונקיימנה, השתוקקות זו חשובה יותר מאשר קיום המצווה בזמן שביהמ"ק היה קיים, וכך מפורש ב'שפת אמת' (שקלים תרל"ג) 'נראה, כי הנדיבות מתקבל כמו אז, כי כל הקרבנות נתקבלו לרצון רק ע"י כח הנדיבות של ישראל, שמזה היו כל הקרבנות, וזה הנדיבות יש גם עתה, ואפשר יותר - ע"י שמשתוקקין

גשמיים מתחת כסא הכבוד, והרי שם הוא משכן נשמות ישראל אשר הם חצובות מתחת כסא הכבוד, ומה ענין מטבעות זהב למקום גבוה כזה.

אלא יבואר, עפ"י מה שסיפר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, שפעם איקלע ל'ארץ אשכנז, נכנס לבית הכנסת, ושמע את החכם דורש ומקשה, מדוע הראה הקב"ה למשה 'מטבע של אש', והלא כדי להבין את משקל המחצית השקל היה יכול להבין גם ממטבע של מתכת, ותירץ, שבוודאי לא הראה לו מדת מטבע גרידא אלא הראהו שתהא נתינת המטבע מתוך התלהבות אש קודש" עכ"ד. ובוה יתבאר, כי אין הכוונה ב'מטבע של אש' למעות גשמיים, כי בוודאי אין מקומן תחת כסא הכבוד, אלא ל'אש' ההשתוקקות והתלהבות של בני ישראל, 'אש' זו אכן גנוזה תחת כסא הכבוד, וברוב חביבותן מתענג ומשתעשע הקב"ה בהן כביכול.

וביותר אפשר לבאר, שמטעם זה ציוונו הבורא לתת רק מחצית השקל ולא שקל שלם"י, להורות לנו שאין הקב"ה זקוק לשקלינו כלל, אלא שנעורר את לבבו להשתוקק לחפזין להתקרב אליו יתב"ש, דרחמנא לבא בעי, ואילו אמרה תורה להביא דבר גדול היה נראה

יז. לימים חזר ה'חידושי הרי"ם' על דבריו אלו לפני רבו הרה"ק רבי מנחם מנדל ה'שרף' מקאצק זי"ע, והשתומם איך בא לאותו דרשן ממדינת אשכנז לומר תורת אמת כזו, השיבו רבו 'שבמקומם מחשיבים ומהדרים מאד במצות הכנסת אורחים, לכן זכה לחדש תורה זו'.

יח. יש שביארו כע"ז, דלכן ציווה הקב"ה להביא מחצית השקל דייקא ולא שקל שלם, להורות לנו שאין רצונו של המקום ב"ה דווקא בשקל שלם ובשלמות, אלא אפילו רק ב'מחצית', שאם עשה ככל יכולתו חשוב בעיני המקום כמי שהגיע לרום המעלה. כי אם יפתח פתח כפתחו של מחט, כפי מה שבכוחו של בשר ודם לעשות, הקב"ה יעזרהו להשלים, לא-ל גומר עלי.

וכך פירשו בשם הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע את הפסוק בפרשת שקלים (ל יב-יג) 'ונתנו איש כופר נפשו לה' בפקוד אותם וגו', זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל בשקל הקודש', דלכאורה יש מקום לשאול מדוע מזקיין ל'בשר ודם' שיביא כופר נפש על חטאיו, והרי בידו לטעון טענת 'אנוס הייתי', כי יצירתו מן האדמה, ומחמת טבעו החומרי נמשך אל הרע, להכי אמרה תורה 'כופר נפשו לה' - מחצית השקל בשקל הקודש', הרי את המחצית - היינו התחלת העבודה אין מונע בעדך מלעשות, ועל מניעתו ממחצית זו יביא 'כופר נפש'.

יט. והיינו דכתיב (לעיל כד יז) 'ומראה כבוד ה' כאשר אוכלת בראש ההר', וכפירושו של ה'קדושת לוי' שכאשר האדם רוצה לדעת אם הוא מקושר עם 'כבוד ה'', יבדוק את מדת התלהבותו בדבר מצוה ובעבודת הקודש, כי זה יוכיח על זה, והיינו דקאמרי תורה 'ומראה כבוד ה'', הסימן כמה הוא מקושר לכבוד ה' - 'כאשר אוכלת בראש ההר', כגודל התלהבותו בעבודת הבורא.

כ. דבר נורא אמרו, כי פעמיים מצינו 'השלכת זהב לאור', פעם אחת (בפר' תרומה, רש"י כה לא) כאשר נתקשה משה בעשיית המנורה ואמר לו הקב"ה השלך את הככר לאור והיא נעשית מאליה, ולהבדיל אא"ה בין הקודש ל... כשהשליכו את הזהב באש 'יצא העגל הזה' (לכ כד), ללמדנו שהכל הולך אחר כוונת הלב, שאם משתוקק האדם ב'מטבע של אש' אל הקב"ה אזי יוצא מנורה ואם ח"ו משתוקק ל... אכן יצא ה... הזה...

יותר ממאה פעמים ככה, נמצא שבזמן הבית אכן עלה החשבון רק ל'מאת ככר' אבל כהיום עולה החשבון פי מאה שהוא 'עשרת אלפים' ככר כסף (והרי בימי המן היה חרב הבית, ולא נתנו השקלים רק קראו בתורה 'פרשת שקלים', וקריאתם בתורה, וכן קריאתנו כהיום הוזה עולה לעשרת אלפים). ובזה יובנו דברי התוס' שעשרת אלפים של המן עולה כחשבון השקלים של בני ישראל - ואינו מדבר נגד השקלים הניתנים בפועל, אלא כנגד השקלים ה'ניתנים' כביכול - ע"י שימת לב והשתוקקות של בני ישראל. ועליהם אמרו 'הקדים הקב"ה שקליהם לשקליו' - להצילם מכליון וחרץ בגזירת המן ואחשוורוש, אף שאינם 'שקליהם' בפועל ידם, אלא בהשתוקקות שבלב.

ויובן נמי במה נתקשה משה להבין משקל השקל, כי לא הבין משה איך יתכן שעל ידי מטבע גשמי יזכה האדם לכופר נפש, לזאת הראה לו הקב"ה מטבע של אש, ללמדנו שאין החשיבות במטבע כלל ועיקר, שהרי 'לי הכסף ולי הזהב נאם ה' צבקות' (הני ב ח), ורק חפץ ה' באש ההתלהבות לבם של בני ישראל בעת הניתנה, ככתוב (משלי כו כו) 'תנה בני לבך לייבב, ובוה שפיר יתכפר לו.

לנדב להשי"ת כבראשונה, ועי"ז זוכים לכפרה על כל עוונותינו, וכמבואר בירושלמי (שקלים פ"ב ה"ג) 'כל העובר על הפקודים (אלו המצוות, שהן פיקודי ה' ישרים) - שחטאו בעגל' כא.

ענין נפלא כתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות ח"א קיט:) בדברי הגמרא (מגילה יג:) 'גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל עמד והקדים שקליהם לשקליו' ובתוס' איתא (שם פז. ד"ה ודחי) שהמן נתן כל פדיונם, וקשה הרי הם לא נתנו כ'פדיון' אלא 'מאת הככר' כדכתיב (שמות לח כה) 'וכסף פקודי העדה מאת הככר', ואילו הוא נתן 'עשרת אלפים ככר כסף' ונמצא שנתן פי מאה מפדיונם, כי כשתכפיל מאה פעמים מאת ככר יעלה בידך 'עשרת אלפים'. ומבאר החתם סופר, דהא אמרו חז"ל (ברכות ז:) טובה מרדות אחת בלבו של אדם יותר ממאה מלקויות (וברשי' 'מרדות אחת' לשון רדוי והכנעה שאדם שם על לבו מאליו), והנה אחר החורבן עיקר 'פרשת שקלים' לשום לב היאך אבדנו כל טוב, ולא זכינו לשקול מחצית השקל בבית המקדש. ו'מרדות' זו, כלומר, הרצון והתשוקה לתת מחצית השקל אף כהיום הוזה היא עומדת לנו

כא. וכבר איתא בזה"ק (זו"ח רות) בהאי לישנא קדישא 'וְרַעוּתָא דְבַר נֶשׁ חֲשִׁיב קַמִּיהּ מִפְּל קֶרְבָּנִין וְעֵלְוֹן דְּכָל עֲלָמָא. פִּיּוֹן דְּבַר נֶשׁ שׁוּי רַעוּתִיהּ בְּתִשׁוּבָה, לִית תְּרַעָא בְּכָל אִינוֹן רַקִּיעִין, דְּלֹא פְתַח לְגַבִּיהּ' - ורצון בן אדם חשיב לפניו יותר מכל קרבנות ועולות של כל העולם, כיון שבן אדם מעורר רצונו בתשובה אין שער בכל הרקיעים שלא נפתח אליו.

כב. כעין זה פירש הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות לער"ח אדר תקנ"ח) הא דאיתא במדרש (ילקוט שמעוני ר"פ כי תשא) שכשאמר הקב"ה למשה 'ונתנו איש כופר נפשו' נתיירא משה ואמר 'עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו' (איוב ב ד), וצריך להבין מה הפחד והמורא הגדול... אלא שעיקר כוחם של בני ישראל כנגד אומות העולם הוא מכח ה'שקלים' הניתנים לקרבנות, וכמו שאמרו בגמ' 'הקדים שקליהם לשקליו', והרי שניצלו בני ישראל מגזירת המן רק מכח השקלים, ועל כן נתיירא משה אילו יוסיפו אומות העולם לתת שקלים יותר מבני ישראל, כי כל אשר לאיש יתן בעד נפשו, ואם כן מה תקומה תהיה לבני ישראל. עד שהראה הקב"ה למשה מטבע של אש מתחת כסא הכבוד ואמר לו כזה יתנו, ובא לחזק לבבו, שאי אפשר לאומות העולם לתת שקלים בדמיון לבני ישראל, כי אנו נותנים מטבע של אש - 'מתוך הכנת הלב העושה רושם בנשמתו', ואילו הם נותנים שלא בלב שלם, ועל כן אף אם יוסיפו לתת שקלים יותר אין זה אלא רק ב'כמות' ולא באיכות, וזהו שהראה לו מטבע מתחת כסא הכבוד מקום מחצב נשמות בני ישראל, 'שם הראה אותו והרושם שיעשה כוונת נתינת המטבע ההוא'.

ולמדנו מדבריו כי עיקר מעלת השקלים הוא בהכנת הלב, ושמהם מגיע ה'רושם' עד לכסא הכבוד... ונזכיר עוד מילתא חדא מ'תורתנו של משה', שכתב שעיקר כוחם של הקרבנות להגן מפני שעבוד מלכויות ועול הגלויות הוא בשעת נתינת השקלים שנידבו לצורך קניית הקרבנות של כל השנה שאז מעלה עליהם כאילו הקריבו כל הקרבנות של כל השנה, ועל דרך שנאמר (דניאל י יב) 'מן היום הראשון אשר נתת את לבך להבין ולהתענות לפני אלוקים נשמעו דבריך'. ובימינו אנו, שבעוה"ר חרב בית מקדשנו, ואין אנחנו יכולים להעלות שקלינו, 'הקריאה בתורה מחשב כקיום המצוה'. עכ"ד. והרבה יש להתעורר, להבין ולהשכיל ולהרגיש, כי יש בידינו כח נפלא בשב"ק דנא בשעת

באר הפרשה - פרשת ויקהל - שקלים

נשאו לבו - ויגבה לבו בדרכי ה'

בפרשתן (לה כא), 'ויבואו כל איש אשר נשאו לבו' וגו', וברמב"ן, שאינו מדבר 'נשאו לבו' בנדיבות ממון, אלא 'על החכמים העושים במלאכה יאמר בן', והיינו כי לא היה בהם מי שלמד את המלאכות האלה ממלמד, או מי שאימן בהן ידיו כלל, אבל מצא בטבעו שידע לעשות כן, ויגבה לבו בדרכי ה' (ד"ה ב' י"ז) לבא לפני משה לאמור לו אני אעשה כל אשר אדוני דובר, עכ"ל.

וביאור דבריו (הגה"צ רבי ירוחם ממיר 'דעת חכמה ומוסר' ח"ב עמ' 129, 'אור יחזקאל' להגה"צ רבי יחזקאל לעוונישטיין זצ"ל, ח"ה עמ' 106) כי באמת א"א לומר שאותם שהתעסקו במלאכת המשכן היו חכמים בטבעם היודעים לעשות בזה ובכסף ובחרושת אבן ועץ, שהרי היו 'רועי צאן' (בראשית מז ג) ולא למדו את ה'חכמה' ממלמד, ולא עוד, שלא מצינו איש אחד שיהא מכיר ויודע בטיב כל המלאכות 'בכסף ובוהב ובחרושת אבן ועץ וחושב ורוקם ואורג', ועל הכל קשה, והרי זה עתה יצאו ממצרים שם עבדו עבודת פרך בחומר ובלבנים בטיט וברפש, כיצד יכולו לעשות בידיהם מלאכה דקה ועדינה, אלא וודאי, שהקב"ה מילא אותם רוח חכמה אלוקית², ולזה זכו אותם 'חכמי לב' אשר נשאים ליבם לקרבה אל המלאכה - אותם שקיימו בעצמם 'ויגבה לבו בדרכי ה', ואמרו אל משה 'אני אעשה כל אשר אדוני דובר' מתוך שהיו בטוחים שהקב"ה יעזרם, ואכן בזכות זה

זכו לסייעתא דשמיא מעל לבוחותיהם ותכונות נפשם, והיו מבוני המשכן.

ללמדנו ארחות חיים, שכל איש אשר ישאנו לבו להתקרב אל עבודתו ית"ש הקב"ה יעזור לו למלא את שאיפתו המהורה, ואל יאמר, לפי כוחותי וכשרונותי לפי תכונות נפשי הרי זה 'למעלה מהשגותי', אלא החלש יאמר גיבור אני, ויגביה לבבו בדרכי ה' לאמור 'עלה נעלה וגם נוכל', בידי ובכוחי להצליח ולהשיג את מטרתו, ומן השמים יסייעו בעדו³.

ויקהל - אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו

בפרשתן (לו א-ב), 'ויעש בצלאל את הארון עצי שטים וגו', ויצפהו זהב טהור מבית ומחוץ, וביארו בזה על פי מה שאמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ב'מעמד' חנוכת ביהמ"ד בעיר גור) לבאר הא דאיתא בגמ' (ברכות כח.) כשהיה רבן גמליאל 'נשיא', העמיד שומרים על פתח בית המדרש, ואמר כל תלמיד שאין תוכו כברו אל יבנס לביהמ"ד. משהעבירו את ר"ג והושיבו במקומו את רבי אלעזר בן עזריה 'תנא, אותו היום סילקוהו לשומר הפתח', והכל קיבלו רשות להכנס לביהמ"ד, באותו היום ניתוספו הרבה הרבה ספסלים בביהמ"ד (לשיטה אחת נתוספו ארבע מאה ספסלים, ולשי' אחת שבע מאות). חלשה דעתו של ר"ג, אמר דלמא ח"ו מנעתי תורה מישראל (עד שמהשמים פייסו את דעתו)... ולכאורה תמוה, מדוע חלשה דעתו, והרי גם מתחילה ידע שרבו

קריאת הפרשה (ובכל השבת) כאילו הקרבנו את כל הקרבנות של כל השנה (תמידין ומוספין של ר"ה יוה"כ, וכו' וכו'), ועתה בידינו לפעול על קיום בני ישראל ברוחניות ובגשמיות...

כג. מענין לענין, ידע האדם כי גם הכשרונות והחכמה מאת ה' היא, כי הנה כתיב בפרשתן, 'ועשה בצלאל ואהליאב וכל איש חכם לב אשר נתן ה' חכמה ותבונה בהם'. אלא מכאן, שאף לבהמות שנתעסקו במלאכת המשכן נתן ה' חכמה, דייק הגה"צ ר' יצחק דוב קאפעלמאן זצ"ל (שיח יצחק), לרמז שאין שום הבדל בין אדם לבהמה, כי החכמה לא בא לאדם מצד שכל האנושי, כי אף האנשים לא היו יכולים בדעתם לבד לבנות המשכן, אלא ע"י מה שחנן ה' אותם חכמה ודעת. וכמ"ש (לקמן לח לא) 'וימלא אותנו רוח אלקים בחכמה וגו' כממלא דבר ריק. ולמד מזה על הכלל כולו, לא רק במלאכת המשכן, וז"ל. כי כל החכמה וכל השכל שיש לו להאדם הוא מתנת השי"ת החונן לאדם דעת, ואף מי שלא מחונן בכשרונות בטבעו יכול השי"ת למלאות אותו בחכמה ובתבונה, וכידוע על כמה מחכמי הדורות שלא נולדו בעלי כשרונות, ומ"מ זכו לקבל חכמה מן השמים.

כד. וכלשונו של הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (תורת הבית פ"ז בהגה"ה) ודבר זה שייך לכל עניני הטוב בין בעניני הפעולות ששייכות לעניני הקודש שצריך ליתן לב להתבונן איך לעשותה, ובין בעניני לימוד התורה, אם אחד יסכים בדעתו להשתדל להיות בקי באיזה סדר גמרא וכדומה ויראה ללמוד ולחזור כמה פעמים או לברר איזה הלכה בתורה ומתייגע בה, בודאי הקדוש ברוך הוא יתן לו דעת בלבבו ויעזרהו להוציא מחשבתו לפועל.

ביוסוד זה יש לבאר הטעם שציווה הקב"ה לעשות ארון עצי שיטים ולצפות אותו זהב טהור מבית ומבחוץ, שבא הכתוב ללמד לאדם שהוא יבש כ'עץ', ואף יצרו הרע מתגבר עליו (כדאיתא ב'מדרש הגדול' פר' תרומה, שהארון מעץ רומז ליצר הרע), עצתו, להיות 'מצופה בזהב טהור מבית ומבחוץ', כלומר, לשהות בבתלי בית המדרש¹ ולהסתופף בחברת יראי ה' וחושבי שמו, להשתתף בשיעורי תורה² ובאסיפות התחזקות ושיחות חיווק וכו'³, ועי"ז יכנס בו רוח טהרה וחיווק, חיות והתחדשות, עד שיתהפך ה'עץ' שבו להיות 'זהב טהור'.

הרוצים להכנס לביהמ"ד, אלא שאעפ"כ מנע מהם מלהכנס אחרי שאין תוכם כברם, א"כ, מדוע חלשה דעתו כשראה שנתוספו כ"כ הרבה ספסלים בביהמ"ד, הרי לשיטתו אין מקומם בביהמ"ד. אלא תי' החי' הרי"ם, כי ר"ג אכן ידע מכל זה, אלא שעתה ראה שכל אלו שהכיר בהם שאין תוכם כברם, הנה אחר תקופה שישבו בביהמ"ד וספגו לתוככי לבם ונפשם את הקדושה וכו', נתעלו ונשתנו להיות תוכם כברם. ולזה חלשה דעתו, כי א"כ, הרי זה עידן ועדנים היו יכולים לעלות למעלות רמות.

כה. וחבזה ביאר הגאון רבי ישראל גרוסמן זצ"ל בלשון הכתוב (לעיל כה ה) 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', שעל ידי שיעשו לי מקדש וישהו בו - ימשך עליהם רוח קדושה וטהרה עד ששכנתי בתוכם דייקא, שגם 'תוכם' יהיה כברם...

וכבר כתב הגה"ק הרמ"ע מפאנו זי"ע (מאמר צבאות ה' כח) על מה שנאמר (בראשית כה כז) 'ויעקב איש תם יושב אוהלים', וז"ל. מכל זכויות יעקב, תורתו ומעשיו כי רבו, לא פירש בו הכתוב כי אם 'יושב אוהלים', כי גדולה היא ישיבת בתי כנסיות ובתי מדרשות אפילו (מבלי) תורה ובלא תפילה...

דבר פלא כתב 'בעל הטורים' (לעיל ז יב) על האמור 'וישליכו איש מטהו ויהיו לתנינים, ויבלע מטה אהרן את מטותם'. וז"ל בעה"ט, 'מטותם'. ב', הכא, ואידך 'ומטה אהרן בתוך מטותם' (אחר מעשה קרח, כשכל נשיאי השבטים העמידו מטות בתוך 'קודש הקדשים'), איתא במדרש, שגם במעשה קרח בלע מטה אהרן את מטותם וכשהוציאו אז חזר ופלטם, ולכך לא הוציאו פרח, עכ"ל. וידועה התמיהה, לשם מה הוצרך מטה אהרן לבלוע את מטותם של כל שבטי ישראל, בשלמא לפני פרעה, הרי בליעה זו היא היא ה'אות והמופת' אבל כאן נראה שלחינם נעשה כן - שהרי לבסוף ראו איזה מטה פרח ויגמול שקדים וממילא ידעו ששאר המטות לא נבחרו, וידועים דברי בעלי המוסר (בשם הגה"צ רבי מאיר חדש זצ"ל), שאכן, השרוי בתוככי ביהמ"ד - בתוככי קודש הקדשים אין כל מציאות שאינו עושה פרי, ובוודאי יפריח ציצים ושקדים, ולכן הוכרח מטה אהרן לבלעם שיהיו כמי שלא היו בביהמ"ד, כי בלא זה היה גם הם מוציאים פרי, ורק משיצאו מקודש הקדשים פלטם בלא פירות.

וכך דייק הגרש"ז אויערבאך זצ"ל (מנחת שלמה מס' סוכה) בדברי חז"ל (סוכה נב:) 'אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש', ולכאורה צריך ביאור מה בצע שימשוך עמו את היצר לתוככי ביהמ"ד, הרי בזה עדיין הוא קשור ודבוק ביצרו הרע... אלא הביאור, כי אכן, אף שהיצר נכנס לבית המדרש, מכל מקום בתוככי ביהמ"ד אינו מכונה 'מנוול' כי אם בשאר השמות שחז"ל כינוהו 'טמא ערל וכיו"ב', אבל לכינוי 'מנוול' אין דריסת רגל לביהמ"ד וינצל לכל הפחות מנסיונות אלו.

מעשה באדם שנקלע על אם הדרך ל'פקק' (טרעפיק) גדול וכבד בחום היום, בראותו כי כן יצא מחוץ לרכבו, נענה אליו פיקח אחד, מדוע תסובב בחוץ בחום היום, ענהו היוצא כי מה ארויח בישיבתי ברכב ממילא אין בידי ליסע ולהמשיך בדרכי, אמר לו הלה, בתוך הרכב יש לכה"פ מזגן (עירקאנדישען), ומתורתך תלמדנו - היושב בתוככי ביהמ"ד אף אם נראה לו כי לו יועיל מאומה ולא יתקדם בדרכו - בתורה ומצוות, מכל מקום לכה"פ יינצל מ'האש הרותחת' שברחובה של עיר.

כו. מסופר, כי בעת ששלטה מלכות רוסיה הרשעה וגזרו על הדת ואסרו על לימוד התורה בקהל עם, ונאספו כמה יהודים במסירות נפש והתחבאו באיזה מרתף נסתר שם עסקו בתורה כאשר היתה באמנה עימם ימים ימים מקדם, והנה הצטרף אליהם באופן קבוע איזה יהודי עם-הארץ בעל מח אטום ביותר שלא קלט מאומה ממה שלמדו, והכביד הדבר על הלומדים שאף בלעדיו היו צריכים להידחק ולהצטופף והנה נוסף גם הוא... בלי תכלית ותועלת... ובתחילה שתקו ולא אמרו מאומה כי גדול כבוד הבריות, עד שכשל כח הסבל ונגשו אליו בדרכי נועם ושאלוהו 'מה שמועה שמע ובא', מדוע הוא מגיע לשבת בדוחק הגדול כאן מבלי שיבין דבר וחצי דבר. מיד הגביה הלה את

באר הפרשה - פרשת ויקהל - שקלים

אילו נמצא מלאך אחד עומד במעמד עשרה מישראל ביחד, אף שאינם מדברים בדברי תורה, תפול עליו אימתה ופחד בלי גבול ותכלית משכינתא דשרי עלייהו, עד שהיה מתבטל ממציאיותו לגמרי. עכ"ל.

הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (תולדות תרע"ו, שבועות) מביא כן בשם הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע, שכל מקום שיש בו עשרה מישראל, אפילו מלאך שבא לשם מתמוגג מפחד משום דכל בי עשרה שכינתא שריא כ"ט.

אתה זוקף את ראשן - שפע רב הנשפע בשבת שקלים איתא במדרש (תנחומא תשא ג) 'אמר משה לפני הקב"ה, רבש"ע משאני מת אין אני נזכר, אמר לו הקב"ה, חייך כשם שאתה עומד עכשיו ונותן להם פרשת שקלים ואתה זוקף את ראשן, כך בכל שנה ושנה שקוראין

בפרשתן (לה א), 'ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר ציווה ה' לעשות אותם', וביאר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם זי"ע, 'ויקהל' - ישיבת בני ישראל בצוותא חדא ובאחדות, זה הוא עצמו הדברים אשר ציווה ה' לעשות אותם. ומסיים שם, 'הכנסיה וההתחברות מישראל מסיר החומריות והגשמייות מבנ"י' (ליקוטי הרי"ם, ועיי' אור החיים) כ"י.

דורשי רשומות אמרו (אמרי נועם, אהבת שלום, יהודי הק' ועיי' בית אברהם), שתיבת ויקהל עולה בגימטריא כמנין מקוה (151), כי ישיבת בני ישראל בהקהל מטהרתם ומקדשתם כטהרת המקוה כ"ח.

נוראות כתב הרה"ק בעל ה'תניא' זי"ע באגרתו הקדושה (אגרת הקודש כ"ג), וז"ל. 'שמעתי מרבותי, כי

שרוולי בגדו והראה להם את זרועו כשהיא מלאה בפצעים ובחבורות, וסיפר להם, פעם אחת ישבתי בקרעטשמע' (בית מרזח) ללגום מעט יי"ש, ולרוע מזלי ישבו שם באותו הזמן קבוצת 'מורדים' שזממו עצות היאך להפיל את השלטון, ויוודע הדבר לרשויות ושלחו את חייליהם ללכוד אותם, ויחד עמהם תפסו גם אותי והיכוני מכות רצח שהשאירו סימן וחותרם עד עצם היום הזה... וזעקתי לעברם מה פשעי ומה חטאתי... אין לי שום שייכות לאותה קבוצה ואך במקרה ישבתי כאן עתה, אך הם טענו כנגדי כי עצם ישיבתי עם אותם מורדים הרי זה נחשב כאילו אף אני שייך להם, ומכאן למדתי שאם עצם הישיבה עם מורדים הרי זה נחשב כאילו אף אני מורד, בוודאי מידה טובה מרובה, אם אני יושב עמכם בעסקכם בתורה הרי אני משלכם. ודעו, כי הנני שומר את סימני החבלות להראות לבי"ד של מעלה אחר אריכות ימי ושנותי, כי הוכיתי רק מחמת הטענה 'כי אם ישבתי אתם אני משלהם...' אם כן, יחשיבו לי את עצם הישיבה בין לומדי תורה כאן כמו שאני אחד מכם, ולא יקופח חלקי מחלקכם... כז. וכבר הגידו צדיקי הדורות כי 'צבור' ר"ת צדיקים בינונים ורשעים, לרמז כי אפילו רשעים יש להם עליה כשהם נמצאים ומתאחדים בתוך ה'ציבור'.

כח. וכך ביארו במשנה (יזמא פה:) אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל... ואומר 'מקוה ישראל ה'. כי ג' טהרות הללו שווים הם, ואלו הם. א. מקוה. ב. ישראל. ג. ה'. כלומר שישבתי בני ישראל יחדיו וכן עצם הדביקות בה' וה'מקוה' מטהרים ומקדשים את האדם, ואם במקוה מצינו שהטבילה בה מהפכת את הגוי להיות יהודי - בטבילת גירות, כיו"ב בשאר הטהרות שנדמו לה.

כט. נפלאות אמר הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב זי"ע על דברי חז"ל (סנהדרין טז.) 'כל בי עשרה שכינתא שריא', שיש לפרש 'שריא' מלשון מתיר ופותח [כלשון חז"ל (ב"מ פו:) 'כיון דחזא דקא אסר ושרי', עיי"ש], כי כאשר בני ישראל באחדות ובצוותא גורמים להחיש את הישועה, שתוכל השכינה להתיר את עצמה כביכול מחבלי ויסורי הגלות המר הזה. ורמזו זאת בלשון הכתוב (אסתר ח יא) 'להיקהל ולעמוד על נפשם', כי ההתקהלות והאחדות סגולה היא לעמוד על נפשותינו ולהצילנו מכל פגע רע.

גדולה מדת האחדות שעל ידה מתעלה כל יחיד ויחיד עשרת מונים, כמו שאמר הגאון ה'אור שמח' זצ"ל, שקדושת קרבן שלמים אינו אלא קדשים קלים, ואילו זבחי שלמי ציבור קדשי קדשים הם, אע"פ ששניהם 'קרבן שלמים' הם, כי הבא מכוחו של ציבור מתקדש להיות קודש קדשים.

וכתב הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (חנוכה תרע"ד ליל ב) לבאר אומרים (פסחים עז.) 'טומאה דחוויה' בציבור, שבישיבת בני" בציבור הטומאה נדחית ומסתלקת מאתם.

כה אמר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע, כי מלכותא דשמיא כעין מלכותא דארעא, ובארעא מצינו, כי בדורות קודמים היה ה'צאר' מחליט בעצמו כיצד תהא הנהגת המדינה, ואוי לו למי שימרה את פיו, אך כהיום הנהיגו בכל מדינות

באר הפרשה - פרשת ויקהל - שקלים

ז

שבשבת זו צריך האדם להמשיך כל גופו (כלומר נשיותו הבהמיות) אחר הראש, כי אם אברי גופו לא יעלו עם הראש יישאר ח"ו בתלוי ראש לב.

מהותה של 'זקיפת הראש' ביאר ה'אור החיים' הקדוש (על 'כי תשא את ראש', וז"ל, כי החוטא גורם בחטאו כפיפת ראשו, כי בחינת הרע מהותה היא אל ארץ תביט כי שפלה היא, ובחינת הקדושה היא נשיאת ראש והרמת המהות והאיכות, עכל"ק, והרי שיש סייעתא דשמיא בשבת זו לסור מבחי' הרע ולהידבק בבחי' הקדושה. ויבואר ביותר עפ"י דברי חז"ל (חגיגה פו). 'ששה דברים נאמרו בבני אדם, שלשה כמלאכי השרת

אותה לפני, כאילו אתה עומד שם באותה שעה וזוקף את ראשך'.

ב'ספר הזכות' להרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (פר' שקלים) כתב הבטחה גדולה יש לנו במדרש זה (לעיל 'אתה עומד וזוקף את ראשך'), שבכל דור ודור בעת קריאת פרשת שקלים יזקוף משה רבינו ע"ה ראשו של בני ישראל ל'.

אמנם, כדי לזכות ל'זקיפת ראש' על האדם לפתוח פתח, להשתוקק לצאת מהרפש והטיש שהוא שקוע בו, וכמו שאמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע,

העולם, לקבוע החלטות רק בישיבת ה'סובייט' (מועצת השרים, וכיו"ב), כך נמי, כביכול ב'מלכותא דרקייעא' - כהיום הזה כשיהודים יושבים יחדיו כח אדיר יש בידם, לשנות הנהגת עולם לטובת בני ישראל.

ל. ומדבריהם שמענו, שסגולת שבת זו להינצל מכל פגע ומחלה, ונכללים בו רפואות וישועות ברוחניות ובגשמיות, שהרי כאשר האדם מתייסר ביסורים רח"ל גוו נכפף, וכשהוא ניצל מהם נזקף ראשו והולך קוממיות, ועל כן בכלל 'זקיפת הראש' הוא שנושעים בשבת זו בכל משאלות לבם לטובה.

באמת אמרו, כל שבת ושבת יש בה 'סגולה' זו של 'זקיפת הראש', וכמו שדרש הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקוטי הרי"ם פרשת כי תשא) בפסוק (שמות ל יב) 'כי תשא את ראש בני ישראל', שכאשר תגביה את תיבת 'ראש' כלומר שתקח את האותיות הבאות לאחר אותיות ראש יעלה בידך תיבת 'שבת' (אחר ר' - ש', אחר א' - ב' ואחר ש' - ת'), כי השבת זוקפת ומרוממת ראשם של בני ישראל, אכן מעלה יתירה בשב"ק זו לזכות לזקיפת הראש למעלה למעלה... ומעתה החכם עיניו בראשו לנצל שב"ק דנא כדבעי, ועל כגון דא רימז ב'נתיבי ישורון' (כי תשא) בלשון המשנה (אבות א יג) 'ודאשתמש בתגא חלף', כי האותיות 'תגא' הם האותיות שאחר תיבת 'שבת' (ת' אחר ש', ג' אחר ב', וא' אחר ת'), והממתין ליום שאחר השבת, כבר 'חלף' ואיבד הכל...

לא. הרה"ק מרוז"ן זי"ע היה אומר, שבארבע פרשיות יכול כל יהודי להידבק בשכינה, וכל פרשה מהם היא כנגד אות אחת משם הוי"ה ב"ה, והמשכיל ינצל את הטהרה והקדושה הנשפעת בימים אלו כדי להתדבק בו יתברך, וכמו שמבקשים (יוצרות לתפילת מוסף) 'אור פניך עלינו אדון נשא'.

כיו"ב אמר הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע, 'איך ווארט שוין געהרין עס זאל קומען די ד' פרשיות, איך זאל מיך זעהן מיט דעם אייבערשטן', פירוש שהוא עומד ומצפה לשבתות שקוראים בהן ארבע הפרשיות כי אז נפגשים עם הקב"ה כביכול (אמרי פנחס שער ד רכה).

מעשה בחסיד אחד ושמו רבי מאיר כהנא ז"ל מעיר 'דראגמירעשט' שהגיע עם אחיו רבי זאנוויל ז"ל להסתופף בפעם הראשונה בצל רבו ה'אמרי יוסף' בשבת שקלים שנת תרמ"ג, הני תרי אחי בעלי יסורים גדולים היו, כי רבי מאיר היה חשוך בנים ל"ע וב"ב היתה חולנית, ואחיו רבי זאנוויל הוליד בנים חולים וחלשים רח"ל. בערב שב"ק נכנס החסיד רבי מאיר אל הקודש וביקש להיוושע בדבר ישועה ורחמים, נענה ה'אמרי יוסף' שיתן לו פדיון של מאה זהובים, ר"מ נתן את הסכום והרבי הבטיחו בישועה שלימה. ואילו אחיו לא הספיק להיכנס קודם כניסת השבת. בליל שב"ק העמידו יין ב'טיש' כמנהג, ובהגיע תורו של רבי זאנוויל ברכו ה'אמרי יוסף' שבניו יזכו לרפואה שלימה, והסביר ואמר, שבשבת שקלים נענים כל התפילות, שהרי מ'מחצית השקל' קנו את 'קרבנות התמיד', והרי אמרו (ברכות כו): 'תפילות כנגד תמידין תקנום', אם כן, בשבת זו שמכינים ומכשירים את ה'תמידים', לכל השנה אף התפילות שהם 'כנגד התמידים' יתקבלו לרצון, ואפשר לבקש עליהם שיתקבלו לרצון, למותר לציין ששני האחים נושעו במשאלותיהם לטובה ולברכה (הובא בספר פאר יוסף עמוד כה).

לב. עוד אמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע לרמז בפרשת שקלים, כי 'שקל' בלשון הגמ' הוא לקח ונטל, וכלומר שהזמן מסוגל 'לקחת' את עצמו בשתי ידיים... (הובא בליקוטי יהודה).

באר הפרשה - פרשת ויקהל - שקלים

שלשה כבהמה, ומן הדברים שהאדם דומה למלאך הוא מה שהולך בקומה זקופה כמלאכי השרת, ואילו הבהמות הולכות עם ראשן כלפי מטה, והיינו טעמא, כי היא עסוקה לחפש ולחזר תמיד אחר הארציות, וזו עבודת האדם להתגבר על יצרו, להעמיד עצמו לילך בקומה זקופה שיהיו עיניו נשואות כלפי מעלה, ובשבת שקלים יש לנו סייעתא מיוחדת לזה שהרי משה עומד

ויוקף ראשן של ישראל, וממילא יש בידינו להגביה עוף מעל כל הארציות ומעשה בהמה - לעמוד בקומה זקופה לפני ה' אלוקינו כמלאכי השרת.

אור פניך עלינו אדון נשא, ונוכה בקרוב לבית נכון רם ונישא, שפע רב, ברכה וישועה נחמה פרנסה לגי וכלכלה ורחמים וחיים ושלום.

לג. כתב הרה"ק הגנזי ישראל' מטשארטקוב זי"ע - בכל שבת ושבת של הארבע פרשיות יורד שפע לעולם... בפרשת שקלים יורד שפע של עושר והרחבה... וכן מבואר בארוכה ב'עטרת ישועה' (מועדים משפטים - שקלים) **ששבת שקלים** מסוגלת לפרנסה, עיי"ש מילתא בטעמא.